

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Illustrissimi Marchionis Scipionis Maffei Historia
Theologica Dogmatum Et Opinionum De Divina Gratia,
Libero Arbitrio Et Prædestinatione**

Maffei, Scipione

Francofurti ad Mœnum & Moguntiae, 1756

Liber XIII. Animadversiones in peculiare Augustini idioma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95061](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95061)

Ita prædestinatio prædicanda est. Præ cæteris autem respiciatque altè insculpi animo deberet, documentum, quo D. Augustinus hic imponit coronidem: *Non itaque sumus in disputationibus prompti, & in orationibus pigri.* Non omittat hic quivis ingenii perspicacis homo reputare secum, quam aptè loca Augustini difficiliora, eo

quem indicavimus modo, intellecta cum reliquâ omni ejus doctrinâ consentiant. Quo fit, ut ejus libri mutuam sibi opem præstent; rotaque eorum series ritè inter se quadret, & cohæreat. Dum è contrario is, qui sensu ipsum non Catholico interpretatur, perpetuè ipsum antilogiæ, dogmatisque secum ubique pugnantis reum agit.

FINIS LIBRI DUODECIMI

HISTORIÆ THEOLOGICÆ

LIBER XIII.

Animadversiones in peculiare Augustini idioma.

Obertæ S. Patris nostri ætate novæ controversiæ novum quoque loquendi genus invexere, novâsque quibusdam vocabulis affixere notiones. Verborum vis ipso sæpe temporum successu mutatur, pro diversâ facie, quam opiniones, ideæ, & mores sumunt. Hinc antiquos legenti scriptores, cum ad sensum hodiernum, & communem advertit, phrasas quasdam & voces alio ab ipsis significato prolatas sinistrè intelligere pronissimum est. Adde, cum infinites major sit rerum, quam verborum numerus, oportere non rarò eodem vocabulo denotari res vel naturâ, vel gradu diversas; variòque sensu verba, formas ac modos loquendi usurpari. Consistit sæpe in eo vis tota ingenii, ut propriam quis vocabulorum notionem, penetret, ejusque variationem intelligat. Prægrandia conscriberet volumina, qui in animo haberet quæstiones, & disputationes illas congerere, quæ & natæ sunt, & adhuc nascuntur ex eo, quod sese homines non intelligant, ob mutatam vel quondam vel modò vocabulorum potestatem.

2. HABET tamen vel maximè locum hæc animadversio in rebus Ecclesiasticis. Religio Christiana ob alta sua mysteria, & tot nova dogmata cum ad fidem tum ad mores pertinentia non modò ingeniem novarum vocum induxit numerum; sed & antiqua multa vocabula, pluresque phrasas consuetas novo cepit significato adhibere. Qui Testamenti novi phrasin, cum antiquis scriptorum profanorum libris contulerit, reperiet novum quoddam linguæ genus; illudque eò magis ambiguum, quò plenius est phrasibus metaphoricis, & tropicis, ut quandoque ænigmatis speciem præ se ferat. Crevit quandoque hæc locutionis insolentia, quòd

nollent nostra Gentilibus propalare mysteria; crevitque difficultas, quantum attinet ad rem præsentem, ex formulis hebraicis ex Vetere Testamento derivatis. Ex idiomate Scripturæ manavit magnam partem idioma SS. Patrum, quorum quisque ferme singulare quid sibi præterea adoptavit, pro diversitate temporum, quibus floruit, & materiæ, quam tractavit. Atque hæc nostra magis ambiguitati, quam omnes ceteræ, est obnoxia, quia quibusdam scater formulis, in quibus difficile foret significationem determinare, quæ alios sensus excludat. Vocabula hæc: *peccatum, libertas, necessitas, lex, voluntas, gratia, prædestinatio*, & alia complura hæc in re frequentissima ab uno ita, ab alio aliter intelliguntur, ac sæpe ab eodem Authore modò uno, modò alio sensu accipiuntur. Non est quasi possibile, ut is, qui scribit, aut loquitur, verborum suorum sensum semper, & scopum declararet; & tamen hinc & verum, & falsum pendet. Hinc est, quod res affines quidem, sed tamen differentes, sæpe permisceantur, ac se ipsas propemodum penetrent; quo fit, ut genuina earum notio facile confundatur, & à versipellis nullo negotio alteretur, ac commutetur.

3. S. AUGUSTINUS novas Pelagianorum expressiones elusus, novum quasi linguæ genus sibi procudit; quod ut intelligas, multa ejus scripta pervolvere, atque ex uno aliud interpretari tibi necessum est. Verum est, hausisse ipsum magnam ejus partem ex SS. literis, ac præcipuè D. Paulo. Utitur non rarò hyperbolis, phrasisque hyperbolicas adhibet. Adhibuit eas quoque S. Paulus; unde de iis mentionem fecit Chrysostomus cum commentaretur primam ad Corinthios: *semper ita facit, quando vult quandam adducere hy-*

(1) Chrys. in 1. Cor. hom. 32. n. 5. *ὅτι οἱ φίλοι ποιεῖν, ὅταν ὑπερβολὴν παραστήται βελήσῃ.*

perbolam. Ex quo discimus, Sacrorum librorum scriptores, & sanctum quoque Augustinum loqui quandoque ex usu communi, & populari; nos ipsos etiam, cum pleni simus vehementium quorundam, & tropicorum, quos usus recepit, modorum loquendi. Quare videri interdum possit, S. Doctorem causae principali omnia, & alteri nihil tribuere; quasi inferiorem reputaret pro nihilo; minus auxilium vocare derelictionem; minorem scientiam vocare ignorantiam; mortem vitam mortalium, debilitatem, impotentiam, difficultatem necessitatem. Sed oportet totum perspicere contextum, atque ita explorare doctrinam, intelligendo semper secundum spiritum, qui vivificat; non secundum litteram, quae occidit. Negligenda non est admonitio S. Bonaventurae, quod ¹ S. Augustinus saepe quid valde abundanter exprimat; plus dicens, & minus volens intelligi. Ipse etiam S. Augustinus, occasione dicti alicujus à S. Luca prolata, earum, locutionum mentionem facit, ² quibus solent dicta exaggerari consuetudine sermocinandi. Futura praevide videtur, cum dixit: ³ arbitror sane nonnullos tardiores ad opinaturos me sensisse, quod non sensi, aut non sensisse, quod sensi. Fas sit nobis referre hic, quae insignis quidam Episcopus de Rhetoricâ Ecclesiasticâ agens ad Clerum suum scripsit: ⁴ B. Augustini scripta Clerici cautè admodum legant. Ita enim acumine ingenii praestitit, & de rebus difficillimis tam subtiliter disputavit, ut non mediocri ingenio praediti viri ejus libros legentes in errores aliquando lapsi sint. Natum hoc fortasse fuerit, quod non rite acceperint quosdam modos loquendi. Unde optimus qui in quemvis SS. Patribus confici posset commentarius, esset quoddam Onomasticon, quod indigitarer sensum, quo ab unoquoque voces, & phrasès variis in locis usurpatæ fuerint. Translationes vocum valde etiam remotæ videntur quoque in D. Paulo, & SS. literis. Observavit Author noster vocare quandoque Apostolum idololatricam, & avaritiam intelligere; dicere item saepe Scripturam fornicationem; intelligere autem idololatricam.

4. Si audimus nonnullos, videretur propemodum Augustinus potiore anteriorum suorum librorum partem per librum *Retractionum* reddidisse suspectam; quandoquidem in illis aliud ipse saepenumero non agit, quam explicare,

atque illustrare ea, quae scripserat. Docet Festus Grammaticus *retractare* idem sonare, quod *denuo tractare*; non corrigere. Hoc sensu definitur in Codice Theodosiano: ⁵ non licere retractare negotium, quod Episcoporum sententia deciderit. Scripsit ipse Augustinus: ⁶ non itaque opus est omnia identidem retractare, quae vobis pleno libro exposui. Possidius vocavit hoc opus *recensionem*. Verum est, quod, cum libros suos ad incudem revocabat, quidquid ipsum offenderet, vel alios offendere posset, partim reprehendendo, partim defendendo iterum attigerit. ⁷ Defendit saepe dicta, explicando; & quae verè retractat, si pauca excipias, reduci ferè possunt ad sententiam Semipelagianam, cui ante, quam esset Episcopus, in duobus, tribusve locis subscripserat; quod nimirum fides nostra gratiam Divinam praecedat. Disertè ceteroqui confirmat, quae de libero arbitrio, aliisque rebus dictaverat; multas item propositiones, quae quādam indigebant declaratione, nè finitè intelligerentur. Minus accuratè itaque Italicè *retractationes* redditur per *ly Rittrattazioni*; quandoquidem minimam earum partem occupant *retractationes*. Ita quoque ubi Augustinus habet: *revelasse sibi Deum modum obscuram quandam questionem solvendi*. ⁸ Minus propriè redditur: *Dio gli rivelò*. Id enim hic eo sensu intelligit, quo scripsit: ⁹ Deum revelaturum fidelibus, quae non sciunt. Sed veniamus ad peculiare ejus loquendi modos.

II. Legimus in hoc Patre: ¹⁰ Libero arbitrio male utens homo, & se perdidit, & ipsum... victore peccato amissum est & liberum arbitrium. ¹¹ Non libertate voluntatis (*) (ita legendum.) quā merito iniquitatis amisit. ¹² Victa enim vitio, in quod cecidit, caruit libertate natura. Hinc alia Scriptura dicit: à quo enim quis devictus est, huic & servus additus est. Ad hujusmodi propositiones adjungatur propositionum aliarum his perfectè respondentium series. ¹³ Et non libero, vel potius servo propriae voluntatis arbitrio. ¹⁴ Respondetur per arbitrii libertatem factum, ut esset homo cum peccato; sed jam penalis vitiositas subsequuta ex libertate fecit necessitatem.... Secuta est peccantem peccatum habendi dura necessitas. ¹⁵ Si nullus peccaret invitatus admisi. Hic locus est in græco apud LXX. Jobi XIV. 17. potest tamen vox ἀναγ, quae in hebræo non est, & in

(1) S. Bonav. 2. Sent. dist. 33. q. 2. (2) Serm. 101. n. 8. (3) de Trin. l. 1. c. 2. (4) Card. Valer. Ep. Ver. Reth. Eccles. l. 3. c. 42. (5) Cod. Theod. l. 1. de Episc. jud. (6) de corr. & gr. n. 1. (7) ep. 224. n. 2. (8) de præd. SS. n. 8. (9) epist. 198. n. 22. & hoc quoque illis ipse revelabit. (10) Enchir. h. 9. (11) Op. imperf. l. 6. c. 10. (12) de perf. just. n. 9. (13) Con. Jul. l. 2. n. 23. (14) de perf. just. n. 9. (15) Op. imp. l. 3. n. 122. in vulgata non habetur.

versione ab Augustino adducta redditur per *invitus*, iridem verti per *imprudens*. Habemus autem insuper in Augustino: ¹ Quod autem ex vitio naturæ, non autem ex conditione sit quedam peccandi necessitas, audiatur homo. ² Multum erras, qui necessitatem nullam putas esse peccandi. ³ Quosdam voluntate, quosdam necessitate, vel eosdem ipsos in quibusdam voluntate, in quibusdam necessitate agere malum.

2. UNA vel altera tantummodo hujusmodi propositio ob locutionis novitatem sufficiebat quandoque viris cæteroqui eruditis, ut ab Augustino discessionem facerent. Sufficiebat multis aliis, ut affirmare non dubitarent, illum secum ipso pugnare, inveniri in ejus libris utramque ex Sententiis inter se contrariis; Sufficiebat quoque, ut qui hæc in materia desciscere cogitabat à doctrinâ Catholica, aut amphibologiâ aut suâ inductus malitiâ solâ ipsius sese autoritate tueretur. Evenerunt tamen omnia hæc ex turpibus adeò hallucinationibus, ut eas in hominibus literatis vix locum inventuras crederes. Ubi enim ita loquitur Augustinus, aut loquitur de liberatione quæ nobis confertur per primam gratiam; & sine quâ post primi Parentis transgressionem non posset se ipse homo ad bonum sese supernum erigere; aut loquitur de concupiscentiâ congenitâ, quam peccati nomine compellat. Atque de hoc primo loco agemus.

Quo sensu concupiscentiâ dicatur peccatum?

PECCATUM nostris hodie auribus idem sonat, quod culpa à nobis admissa, atque tantundem valet, ac delictum. Noster autem Author cum peccatum nominat dispiciendum semper est, an intelligat peccatum propriè dictum hoc est voluntatis, an verò impropriè tale. Peccatum nostris hodie auribus sonat culpam propriam & æquivalet delicto. Quicumque autem Augustinum in manus sumit quomodo poterit non continuò deprehendere, usurpari hoc ab ipso vocabulum diversis modis; ac sæpissimè quidem ad denotandam congenitam nobis concupiscentiam? adeò, ut quandocunque peccatum nominat, attendi semper oporteat, an de proprio hoc est voluntatis peccato, aut de minùs proprio, hoc est de naturâ vitiatâ intelligat. Postquam S. Paulus concupiscentiam vocavit peccatum, ⁴ adhæsit ei hoc nomen in idiomate Ecclesiastico, & speciatim apud D. Augustinum. Consule hic ea, quæ hæc super re diximus libro secundo, cum adferebamur ipsius commentationes in caput 7mum epistolæ ad Romanos. Alia nonnulla hujus suæ doctrinæ testimonia

hic proferemus. ⁵ Non solum peccatum illud dicitur, quod propriè vocatur peccatum: liberâ enim voluntate, & ab sciente committitur; sed etiam illud quod jam de hujus supplicio consequatur necesse est. Scripserat aliquando, non dari peccatum nisi voluntatis. Exponit autem in Retractionibus non contradici per hoc Apostolo dicenti, habitare in nobis peccatum. Enimverò ⁶ hoc peccatum usque adeò non est in voluntate, ut dicat: quod nolo, hoc facio. Sed hoc peccatum, de quo sic est locutus Apostolus, ideo peccatum vocatur, quia peccato factum est, & pena peccati est; quandoquidem hoc de concupiscentiâ carnis dicitur. Hoc igitur, & maculam originis sæpe intelligit Augustinus, quando illius peccati facit mentionem, quod ita peccatum est, ut sit pena peccati. ⁷ Dixit Apostolus: ⁸ Jam non ego operor illud, sed id, quod habitat in me peccatum; quia non mente operabatur consentiendo, sed carne concupiscendo. Hoc enim peccati nomine appellat, unde oriuntur cuncta peccata, id est ex carnali concupiscentiâ.

3. NEMO autem est, qui nesciat, non stare per arbitrium nostrum, quò minùs existat in nobis concupiscentia, possumus quidem eam refrænare, & non consentire; non item extinguere, aut, ut in nobis non sit, efficere. Eni igitur, quo pacto in nobis necessario materiale hoc peccatum sit, cum possibile non sit perfectum animæ in omnes corporeos impulsus dominium. Quare mirum nemini videri debet, si quando dixit Augustinus, hæc in re servum potius esse nostrum arbitrium, quàm liberum; si dixit relatè ad hoc amissam esse libertatem, reperiri in nobis necessitatem peccati, & subsecutam ex culpâ penalem vitiositatem, de libertate fecisse necessitatem. ⁹ Vidimus, ubi Sanctus noster interpretatur D. Paulum, quod aliud sit operari justè, aliud perficere justitiam, quo verbo intelligitur non habere quis perturbationes animi, nec tentationes; id quod non nisi in Cælo consequimur. Docet id ipsum pluribus aliis locis, & præcipuè in Tractatibus in notos D. Pauli versiculos: dicit in uno horum: ¹⁰ Aliud est non concupiscere; aliud post concupiscentias non ire. Non concupiscere omnino perfecti est; post concupiscentias suas non ire, pugnantis est, luctantis est, laborantis est &c. Quando erit victoria? quando absorbebitur mors in victoriam? ... cum corruptibile hoc induerit incorruptionem; & mortale hoc induerit immortalitatem.

Servum arbitrium quo sensu?

4. QUAMDIU igitur hanc vitam degimus, necessitatur ad sentiendam concupiscentiam

(1) de nat. & gr. n. 79. (2) Op. imp. l. 1. c. 105. (3) l. 5. c. 60. (4) Rom. VII, 17. (5) de lib. arb. l. 3. n. 54. (6) Retr. l. 1. c. 15. n. 2. (7) n. 3. (8) Serm. 155, n. 1. (9) de perf. just. n. 9. (10) Serm. 154. n. 8.

tiam; id quod etiam quandoque Augustinus appellat *desiderare*. Quo in verbo advertendum est, nè erroris anam capiamus, intelligi hic ab ipso desiderium carnis, non mentis; quod postremum verum esset peccatum, & voluntarium. ¹ Jam dixi vobis, sic esse accipiendum, quod ait Apostolus: *Mente servio legi Dei, carne autem legi peccati, ut carni nihil plus permittatis, nisi desideria, sine quibus non potest esse; si autem desideriis malis consenseritis, victi plangetis.* Desiderii itaque nomen tribuit naturali incentivo peccandi; unde D. Paulus habebat *facere*, hoc est non consentire malo desiderio. At non inveniebat perficere, hoc est non sentire malum desiderium. Præceptum: *non concupiscas!* intellectum quandoque fuit de proprio desiderio, id est de appetitione diserte prohibita; quandoque de minus proprio, id est, de naturâ. Unde S. Augustinus exponens S. Paulum: *Prohibitus sum, ait concupiscere, nec implevi iustitiam sed victus sum.* ² Plenitudo est ista virtutis, perfectio iustitiæ, palma victoriæ: *Ne concupiscas.* Hoc quia modo impleri non potest, vel illud impleatur, quod S. Scriptura item dicit: *post concupiscentias tuas non eas.* Prohibitio nè concupiscamus, intelligitur, quatenus desiderium tuum tale esse debeat ad Deum, ut nec sit ipsa concupiscentia, cui resistas. ³ Quatenus item etsi finire non possit, minui tamen in dies possit. Attamen, ⁴ quamdiu hic vivimus, efficere id perfecte non valeamus; ideoque exclamabat Apostolus: *Quis me liberabit de corpore mortis huius!* Verbo: tum demum ⁵ perficitur bonum, quando desideria mala nulla sunt. Quando autem sunt quidem, sed resistitur, sit ex aliqua parte bonum, quia concupiscentiæ malæ non consentitur, & ex aliqua parte remanet malum, quia concupiscitur. In eo præcepto scimus, & quod debeamus in hac mortalitate proficiendo conari, & quod posset à nobis in illâ immortalitate beatissima perveniri. Posset etiam hic quâdam ratione distingui præceptum proprium, & improprium; siquidem propriè non imperatur nobis, nisi actio iustitiæ; quare habemus ex Magistro nostro: ⁶ *Non ait Apostolus: concupiscentias carnis adversarias ne habueritis, quoniam videbat perfectam pacem carnis, & Spiritus non posse in corpore mortis huius impleri; sed ait, concupiscentias carnis ne perfeceritis... ut non perficiamus consentiendo, sed resistendo vincamus.*

5. En demum tibi peccatum! en necessitatem, de quâ sæpe loquitur Augustinus, quando loquitur de peccato, & de necessi-

tate, quæ superat, vincitque libertatem arbitrii! Quemadmodum nostrâ ætate ipsius idioma aut non intellexere, aut non voluerunt intelligere ita & illud vel non intellexerunt, vel noluerunt intelligere Pelagiani. Manifestam cæteroqui ipse reddidit sæpius mentem suam, omnemque amphibologiam viam præcluserit. ⁸ Quis autem Catholicorum dicat, quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere? Libertas quidem periit per peccatum; sed illa, quæ in Paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate iustitiam. Adamus ante lapsum nec morti subiectus erat, nec concupiscentiæ, & in omnes suos motus exercebat dominium. Magna autem illa, peccati merito, amissa est libertas. ⁹

APPARET plerumque hæc veritas ex locorum istorum contextu, ubi dictæ sententiæ reperiuntur. Quando dixit *perditam* ¹⁰ libertatem, ideoque invocari liberatorem, expressit malum, quo ipsi liberum non est abstinere, esse illud, de quo D. Paulus dixit: *Non quod volo bonum facio, sed, quod nolo malum, hoc ago.* Quando dixit, liberum arbitrium in hoc servum esse potius, quàm liberum, reprehendebat Pelagianos. ¹¹ quia iactabant possidere se perfectionem iustitiæ; volebantque liberi arbitrii virtute perficere se hominem hæc in vitâ posse; quod idem foret, atque abolere concupiscentiam, relatè ad cuius existentiam arbitrium non est liberum; cùm possit quidem eidem resistere; expellere autem, ejusque impulsus impedire non possit. Agebat de peccato illo, ¹² quod est pena peccati, quando peccandi libertatem periisse affirmavit, multumque errare, qui necessitatem nullam putat esse peccandi. Agebat de dicto jam loco D. Pauli de concupiscentiâ, dicentis: ¹³ *Non quod volo facio bonum; sed quod nolo malum, hoc ago.* Vide sis igitur, quàm longè absit verus S. Doctoris sensus, ab eo quem verba præ se ferunt! Dictis illis, quæ rudioribus videri possint favere sectæ Calvinii, opponantur ea, quæ jam tum Episcopus protulit, faventia in speciem Semipelagianis, atque à nobis sub decimi libri finem relata. Agnoscamus ex his, mentem ipsius, quam mille locis expromit, semper attendendam esse; ejusque doctrinam non tam ex quibusdam locis perperam intellectis, sed ex totâ scriptorum serie colligi oportere. Quando adversus Pelagianos disputat, eadem circa ipsos adhibenda est cautio, quâ utendum vidimus in Patribus anterioribus, cùm propositos sibi

(1) Serm. 152. n. 2. (2) n. 5. (3) Serm. 151. n. 3. Eccles. XVIII. 30. (4) n. 5. (5) Serm. 152. n. 2. (6) de nupt. & concup. l. 1. n. 32. (7) Op. imp. l. 5. p. 1313. (8) ad Bonif. l. 1. n. 5. (9) de corr. & gr. n. 37. (10) Op. imp. l. 61. 21. (11) Con. Jul. 2. n. 23. Hic enim vultis, hominem perfici, atque utinam Dei dono, & non liberò, vel potius servo propriæ voluntatis arbitrio, à quâ perfectione &c. sive proficiamini perfectionem iustitiæ. (12) Op. imp. l. 1. c. 104. 1105. (13) l. 5. c. 60.

habebant Gnosticos. Credibile profectò est, quemadmodum antiqui usuri non fuissent certis loquendi modis, postquam reperiuntur fuit, qui erroneo eas sensu acciperet; ita nec Patrem nostrum certas alias usurpaturum fuisse, postquam extiteret, qui eas sinistram in partem detorquerent.

6. EXPOSUIT citra omnem controversiam mentem suam, quando Hieronymianæ illi sententiæ: ¹ *Nec ad virtutem, nec ad vitia trahimur; alioquin ubi necessitas, nec corona est, summopere applausit, dicens: Quis non agnoscat, quis non toto hanc veritatem corde suscipiat? & pergit: In recte faciendo nullum est vinculum necessitatis. Alio in libro: ² Nullo modo est peccatum, si non sit voluntarium. . . meliores servos suos esse Deus iudicavit, si ei servirent liberaliter. ³ Si quis aliquid necessitate fecisset, nullo peccati crimine teneretur. In solenni sua definitione peccati expressit, ⁴ ut tale sit, debere esse liberum, abstinere. Alibi: ⁵ debere liberam voluntate, & à sciente committi. Affirmavit: ⁶ mala esse, voluntario peccato animæ, cui dedit Deus liberum arbitrium. Notari inprimis meretur, ubi scribens contra Pelagianos docuit: ⁷ malam voluntatem solam peccatum esse; & si voluntas non esset nisi ab illo, peccatorum, quod absit, auctorem fore Deum. Nec ⁸ peccatum, nec recte factum imputare cuiquam iuste posse, qui nihil fecerit propria voluntate. ⁹ Peccati rerum tenere quendam, quia non fecit, quod facere non potuit, summæ iniquitatis esse, & insanie. ¹⁰ Usque adeo peccatum voluntarium esse malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium. Hanc ob causam de peccato improprio monuit sæpe, quod non sit imputabile; quod ¹¹ insit in membris, sed reum non faciat. Ità & præceptum, quo iubemur diligere Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente; quia ait, non impleturos nos istud nisi in vitâ futurâ ob concupiscentiam. Affirmat igitur, hoc nobis etiam nunc præceptum esse, ut admoneremur, quid fide exposcere, & quod spem debeamus præmittere. Neque ¹² modò vitio nobis verti, si esse nondum potest tanta dilectio Dei, quanta ex perfectâ consequetur cognitio. Illa enim ¹³ tantummodo peccata sunt, quæ committuntur non necessitate, sed voluntate; ità ut ab eis liberum sit abstinere.*

7. NON defuit, qui persuadere aliis conaretur, definitionem peccati, quâ ostenditur de essentiâ huius esse libertatem ab-

stinendi, retractatam fuisse ab Augustino; propterea quòd de eadem in Retractationibus denuo disseruerit. Dum è contrario eandem ibi confirmat, & explicat. Pelagiani nolentes ejus doctrinam intelligere, urgebant perpetuò, quòd, postquam confessus hanc definitionem fuisset, non dari peccatum nisi voluntarium, non possit amplius defendere, infantes nasci in peccato, & dari concupiscentiam. Asserit in retractationibus, quòd peccata non essent peccata, neque iuste vindicarentur, nisi fierent voluntate; & fuse declarat, verissimum esse, ¹⁴ peccatum, quo consentitur peccato concupiscentiæ, non nisi voluntate committi; nec proprie nisi voluntate peccari. Sed vocatam etiam ità fuisse ab Apostolo penam peccati, id est, carnis concupiscentiam, ad quam sua se definitio non extendat. Confirmat itaque hic aliam etiam definitionem: ¹⁵ *Voluntas est animi motus, cogente nullo; reperiturque, definitionem peccati, quâ dixi, ¹⁶ peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quòd iustitia vetat, & unde liberum est abstinere, propterea verum esse, quia id definitum est, quòd tantummodo peccatum est, non quòd etiam pena peccati. Repetit denique faciliè vicibus idem in ultimo opere contra Julianum; & in aliis sæpe, ¹⁷ consensum nostrum esse, nec ullâ re fieri mentem servam libidinis, nisi proprio voluntate.*

III. PROGREDIAMUR modo ad alterius sensus observationem, quo Magister noster nonnunquam dicit, quòd libertas passa sit naufragium; hoc est, nisi à gratiâ per actus supernaturales, & ad operandum pro vitâ futurâ cum merito liberemur. ¹⁸ *Liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus, intellige ad amandum amore supernaturali. Hæretici illius ætatis acriter propugnabant, posse nos ex nobis, & sine ope Celesti obtinere fidem, & operando mereri. Demonstrabat Augustinus, posse nos quidem hæc omnia, sed virtute gratiæ, & voluntatis per ipsam præparatæ; arbitrio nimirum ità per primi parentis peccatum offenso, ut illum non amplius ex se habeat vigorem. ¹⁹ Nemo credit, nisi libero voluntatis arbitrio: Sed paratur voluntas à Domino. Quando igitur in ipso legimus: ²⁰ Neminem liberum ad agendum bonum; non ibi sistendum est, sed pergendum sequitur enim: Sine adiutorio Dei. Quando damnat eos, qui libero arbitrio*

(1) de nat. & gr. n. 78. (2) de ver. rel. n. 27. (3) n. 28. (4) de duab. anim. n. 15. (5) de lib. arb. l. 3. n. 54. (6) Cont. Fort. n. 20. (7) de Spir. & lit. n. 54. (8) de Quæst. 83. qu. 24. (9) de duab. anim. n. 17. (10) de ver. relig. n. 17. (11) Serm. 152. n. 2. de Spir. & lit. n. 64. (12) n. 65. (13) Op. imp. l. 1. c. 105. (14) Retr. l. 1. c. 9. n. 3. & c. 15. n. 2. (15) n. 3. (16) n. 4. (17) Op. imp. l. 1. c. 42. l. 2. c. 38. l. 5. c. 50. l. 6. c. 21. de lib. arb. l. 3. n. 2. &c. (18) Epist. 217. n. 12. (19) Op. imp. l. 6. c. 10. (20) Op. imp. l. 3. n. 109.

tribuunt potestatem bene operandi, eos impugnat, qui confiteri recusabant potestatem hanc non dari, nisi gratia Dei. In cuius rei confirmationem repetit eodem Opere: ² Peccato Adæ arbitrium liberum de hominum natura periisse non dicimus; sed ad bene .. pieque vivendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & adiuta. Sic Araulicana Synodus ex mente Augustini definiit: ³ Arbitrium voluntatis in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi, non potest reparari; quod amissum nisi à quo potuit dari, non potest reddi. Sexcenties repetit Sanctus noster, hominem non esse liberum, nisi liberetur; liberatio autem, quæ per primam nobis gratiam obvenit, sublevat, extollit, & perficit arbitrium, non evertit. ⁴ Non enim liberum arbitrium ideo tollitur, quia iuratur, sed ideo iuratur, quia non tollitur. In Tractatu de correptione: ⁵ Per secundum Adam Dei gratia liberati, & ista liberatione habentes arbitrium liberum, quo servant Deo. In Enchiridio: ⁶ Quid boni operatur qui perditus est, nisi quantum fuerit à perditione liberatus? nunquid libero voluntatis arbitrio? at hoc absit. Pergit dicere, quod quemadmodum eripere quidem quis sibi vitam potest; at se ipsum ad illam revocare non potest: ita quoque se potuerit homo ex se peccati iugo subicere, vinci ab eodem se permittendo; non possit autem ad statum pristinum postliminio reverti, nisi liberetur à filio. ⁷ Ad iuste faciendum liber non erit, nisi à peccato liberatus, esse iustitiæ caperit servus. Demum vanam eorum superbiam, qui propriis se viribus bone posse operari exultant, retundit Apostolus dicens: Gratia salvi facti estis per fidem. Julianus tricando, eandem semper incudem tundebar; inquit, S. Augustinum, dum negat homini facultatem ad bonum, negare pariter libertatem, atque ita eundem collocare in necessitate peccandi. Capere autem nolebat, facultatem hanc ad bonum supernaturale, & meritum negari solum nudo arbitrio, nec gratia munito, id est sufficientissimâ illâ facultate, quam gratis largitur Deus. Nec volebat pariter capere, sufficere ad libertatem indifferentiæ, quod habeatur potestas operandi bene; nec quidquam officere, quod non habeatur virtute nobis congenita, & nostrâ propriâ, sed recuperatâ atque à Deo donatâ.

2. MAGNO quidem strepitu, at planè abs re adductum fuit, ubi citat Augusti-

nus illam D. Petri sententiam: ⁸ A quo quis devictus est, huic & servus additus est. Planè quasi per hoc significet Servum esse arbitrium, non liberum. Loquitur enim hic D. Petrus de vitiis sectariorum quorundam, quæ ita eis dominabantur, ut illorum servi jure appellarentur, cum servi essent corruptionis. ⁹ Quisquis autem in hunc se ultro statum conjicit, se ipsum accuset. Quicumque peccat, servus est peccati, inquit Salvator. Quare præterea commonendus lector est, necessitatem quandoque consequentem intelligi ab Augustino, natam ex culpâ peccatorum derelictorum à gratiâ, quia eandem iteratis vicibus dereliquere, atque in peccatorum aliorum pœnam lapsi sunt in flagitia majora; quæ necessitas nihil obest libertati, utpote liberè procurata. ¹⁰ Illa est enim peccati pœna iustissima, ut amittat quisque, quo bene nō noluit, cum sine ullâ posset difficultate si vellet. Id est autem, ut, qui sciens rectè non facit, amittat scire quid rectum sit; & qui rectè facere cum posset, noluit, amittat posse cum velit. Fortassis etiam quandoque respicit Augustinus ad impotentiam omnibus omnino noxis venialibus abstinendi. Potuit etiam quandoque uti necessitatis vocabulo, sensu populari, pro operibus ex parte involuntariis, & ad significandam vim quandam & difficultatem, non quidem insuperabilem, sed magnam, & vehementem, cujusmodi est in animi perturbati motibus; De hoc censu est, quod dixit Op. imperf. ¹¹ Quisquis ex timiditate peccaverit, quæ ab illo non potest separari, quid aliud, quam necessitate peccabit? Notat furem pauperem solere dicere: necessitas coëgit me. ¹² Item, quando dixit: ¹³ Nec libera (perfectè) dicenda est voluntas, quamdiu est vincientibus; & vincientibus cupiditatibus subdita; verum non oportet crassa Minervâ huiusmodi dicta intelligere. Etiam nos consuevimus dicere quandoque, possibile non esse, ut ejus persuasioni quis resistat, ejus facundiâ omnem expugnari voluntatem, &c. Nec tamen per hoc intelligimus, verè illum constringere, nec repugnare eum posse, qui velit. Scribit Augustinus, dum ante conversionem non resistebat consuetudini, peccatum factam fuisse necessitatem. ¹⁴ Non tamen de verâ id, atque absolutâ intellexit necessitate, siquidem re ipsâ ope gratiæ eandem superavit, & vicit. Appellavit alibi ¹⁵ malam consuetudinem genus mortis immane; qui autem peccare consuevit, hunc dixit sepulcrum. Videtis nihilominus ea, quæ sequuntur.

(1) ad Bonif. l. 1. n. 5. (2) l. 2. n. 9. (3) Syn. Araul. n. 13. (4) epist. 157. n. 10. (5) de corr. & gr. n. 25. (6) Enchir. c. 30. (7) ibid. (8) de perf. just. n. 9. (9) 2. Pet. II. 19. (10) De lib. arb. l. 3. n. 52. (11) Op. imperf. l. 1. n. 105. (12) in Pf. LXXII. n. 12. (13) epist. 145. n. 2. (14) Conf. l. 8. n. 10. (15) in Jo. Tr. 29. n. 3.

tur: Novimus, vidimus, quotidie videmus homines pessimā consuetudine permutatā vivere melius, quam vivant, qui reprehendebant. Nemo desperet, nemo de se presumat. Exponens illud Scripturæ: ¹ non poterant credere advertit, non perinde id accipiendum, ac si verē mutari in melius non possint. Immo alio in loco id non posse exponit per nondum planē velle ² Homo qui voluerit, & non potuerit, nondum se plenē velle cognoscat. Quando igitur ait interdum, jubere Deum alique, quæ non possumus, non contradicit allatæ sæpius alibi doctrinæ, Deum nihil impossibile homini præcepisse, sed significat necessitatem recursus ad Deum, atque orationis; loquiturque hunc in modum: ideo jubet... ut noverimus, quid ab illo petere debeamus. ³ Adverte itidem, cum dicit non posse, innuere sæpenumero ingentem difficultatem, quod inde discimus, quodd subjungat, orare debere homines, ut impetrent donum facilitatis, ⁴ species quædam antilogiæ se offert quandoque, sed quæ non obstante vario locutionum significatu dereguntur. Scribit in eadem quasi periodo, non venisse à solā gratiā conversionem S. Pauli, & venisse à solā gratiā; verum aliud intelligitur de vocatione, ex quā nihil debetur homini; aliud de ipsa operis effectione. Quapropter non una sola hujusmodi locutio proferenda est, sed utraque. Dicit quidem, ⁵ ut autem de Cælo vocaretur, & tam magnā, & efficacissimā vocatione converteretur, gratia Dei erat sola. Sed proximè antecedunt verba Apostoli: Non ego autem, sed gratia Dei mecum. In quæ Augustinus: Igitur nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo.

3. AMBIGUITAS, de quā ante, quod nimirum in Augustini scriptis quidam non satis distinguant peccatum proprium & liberum à necessario, & improprio, plures alias produxit. Quemadmodum ipse concupiscentiam vocat peccatum, ita & peccatum vocat ignorantiam inculpabilem, hoc est, illam quæ in pœnam primi delicti pariter, & necessario naturam nostram debilitatam comitatur. Ob hos defectus ⁶ ad Deum fides clamat, de necessitatibus meis educ me: sub quibus positi, vel non possumus, quod volumus intelligere, vel quod intellexerimus volumus, nec valeamus implere. Ostendit etiam illam peccatum esse, ⁷ cum David dicat: Delicta juventutis meæ ne memineris, & ignorantia mea; & cum in lege Mosaicā sacrificia pro ignorantia, sicut pro peccato offerantur. Quæ tamen de ignorantia ex negligentia proveniente, se

intelligere alibi innuit: ⁸ quæ negligentia peccata etiam per Sacrificia quædam legis videbantur expiari. Sicuti autem idioma hoc derivabatur ex Scriptura, ita & ceteris quoque Patribus, & præcipuè Hieronymo commune fuit, quippe cui etiam contra Pelagianos dimicandum fuit. ⁹ Cum Ecclesia etiam ea, quæ per ignorantiam delinquimus, & sola cogitatione peccamus, delicta esse fateatur, in tantum, ut hostias pro errore jubeat offerri &c. Et in secundo dialogo, urgente quopiam, ut proferretur testimonium novi Instrumenti, ubi error & ignorantia, & impossibilitas mandati teneatur in crimine, adfertur testimonium Pauli tanquam irrefragabile: Quod enim operor, non cognosco; Non enim, quod volo, hoc operor. En quam hic impotentiam, quam ignorantiam intelligi oporteat! Hinc est, quod scripserit Augustinus: ¹⁰ Cæcitas igitur cordis, quā nescitur, quid justitia veret, & violentia concupiscentiæ... non tantum peccata, sed pœnæ sunt etiam peccatorum. Scripsit itidem: ¹¹ Quid appetendum, quid vitandum sit in agenda vita, magno labore addisci. Qui autem hoc nesciunt, illos ipsa boni appetendi, malique vitandi ignorantia pati peccandi necessitatem. Quemadmodum autem hæc sunt peccata materialia; quæ justitiam non offendunt, sed perfectionem tantum justitiæ, quæ hæc in vitā vix est speranda: ita & præceptum imponitur, ut talem etiam ignorantiam, quoad ejus quidem fieri potest, superemus; interim secundum Augustinum, non quod nescit imputatur animæ ad reatum, sed quod scire non studuit. item: ¹² Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras; sed quod negligis quævere.

4. Et sanè ignorantia facilius ex peccato proprio potest participare, quia ¹³ accedente industriā non minui tantum; verum etiam in hac vitā potest consumi. Concupiscentiam verò in hac vitā quis ambigat posse minui; non posse consumi? Huc forte respexit, quomodo asseruit, ¹⁴ etiam hoc genus imputare Deum justum, ideoque hujus veniam posci. Verum ægrè fiet, ut ignorantia juris naturalis sit sine culpa. De cætero aliquam peccatis ignorantia veniam dari, ostendit, allato dicto Apostoli: ¹⁵ blasphemus fui, & persecutor; tamen misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci, existens adhuc in incredulitate. Eorum porro ignorantiam quod attinet, quibus annunciatum non fuit Evangelium, ubi ait: neminem excusari, ut sempiterno igne non ardeat, aspera sanè videtur hujus rei ratio, quam adfert, nimirum, quod hæc ignorantia sit

(1) In Jo. Tr. 53. n. 10. (2) de gr. & lib. arb. n. 32. (3) de pecc. mer. n. 7. (4) de gr. & lib. arb. n. 32. (5) ibid. n. 12. (6) de perf. just. n. 9. (7) de gest. Pel. n. 43. (8) de nat. & gr. n. 19. (9) S. Hier. dial. 1. & 2. (10) Con. Jul. l. 6. c. 17. (11) Op. imp. l. 1. c. 105. (12) de nat. & gr. n. 81. (13) Con. Jul. l. 6. n. 49. (14) Op. imp. l. 1. c. 105. (15) de lib. arb. l. 3. n. 51.

pena peccati. ¹ Noluit tamen facere hoc loco digressionem, ad enumerandas illas damnationis causas, quas alibi saepe recensuit, nempe, non voluisse ipsos uti sua ratione ad cognoscendum Deum, neque ad audiendum ea, quae Deus, in cuiusque animo, cum lex naturalis omnium cordibus insculpta sit. ² *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Hoc ³ antequam lex daretur, nemo ignorare permixtus est; unde iudicarentur, ⁴ quibus lex non est data. Ex eo, quod in psalmo quodam dicatur: *Prævaricantes existimavi omnes peccatores terræ, infert esse aliam quandam legem, præter Mosaicam, ob quam prævaricentur aliarum nationum peccatores. Ubi enim non est lex, nec prævaricatio.* Quæ ista lex est, nisi forte illa de qua dicit Apostolus: *Gentes quæ legem non habent, naturaliter faciunt ea, quæ legi sunt.*

5. QUANDO D. Augustinus certas propositiones, extra illum casum, & sensum, probandas reprobat, causas rei illius oportet intelligere, atque inde ob propositiones recens proscriptas, doctrinam petere. Dixerat exempli causâ Julianus: ⁶ *desideriis suis traditos esse idem sonare, quod relictos esse per Divinam patientiam, non per potentiam in peccata compulsos.* Quæ certè doctrina in se sanissima est, atque à D. Augustino pluribus in locis exposita, & propugnata. Nihilominus nè hanc quidem probat in Juliano; quia noverat, Pelagianos malè sentire de Divinâ potentia, contententes, non posse Deum, nisi dependenter à primâ hominis voluntate servare quenquam, aut perdere; nec posse peccata aliorum penas esse peccatorum; sed posteriora æquè, ac primâ à libero venire arbitrio, non Divinâ permissione, atque in pœnam. Ea propter D. Augustinus multas adducit Scripturæ auctoritates, quibus habetur, Deum omnipotentia suâ res omnes ita disposuisse, ut multi in pœnam peccatorum alia porro peccata commiserint. *Facit hæc, inquit, miris, & ineffabilibus modis.* Admiratio & ineffabilitas ex eo nascitur, quod ista faciat Deus, quin obster libertati, & quin sit author peccati. Si hoc non foret, nullus esset locus admirationi; neque ulla reperiretur difficultas in explicando, quo modo hæc fiant. Incassum itaque omnia hæc proferuntur loca, ad evincendum; quod censuerit Augustinus, & doceat Scriptura, Deum suâ potentia ad malum impellere. Concludit ipse hic in hæc verba: *Deus non facit voluntates malas; sed utitur eis, ut voluerit, cum aliquid iniquè velle non possit.*

IV. *Gratiam victricem* peculiaribus Augustini vocabulis multi vulgò accensent, quando ipse duas has voces nusquam planè conjunxit. Potest cæteroqui, & debet *victrix* appellari gratia, quia, dum bonum agimus, ipsa ita vincit, uti concupiscentia, dum malum operamur. *Spiritus Dei est qui pugnat in te pro te (*) adversus illud quod est in te contra te.* At non ideo persuaderi debebat non legentibus, vocabulum hoc *victrix* investum atque perpetuò usurpatum fuisse ab Augustino. Neque persuaderi debebat, victricem esse omnem gratiam; ejusque victoriam in eversione arbitrii; dum contra in dissipandis temptationibus consistit; idèoque per ipsam victoriam consequitur arbitrium. ⁷ *Victoria, quæ peccatum vincitur, nihil aliud est, quam donum Dei in isto certamine adjuvantis liberum arbitrium.* Nominavit aliquando Author noster *declarationem victricem alicujus operis justii.* Cum jam his verbis inniri possint indigitati duo errores, judicet amabo, quisquis ingenio præditus, suique compos est! quo tamen in numero non reponimus homines sectæ Spiritu, partiumque studio jamtum præventos: cum sperari non possit, persuasum iri legendo, qui ante quam legeret, in contrarium obfirmavit animum. ⁸ *Deus bonus ideo Sanctis suis alicujus operis justii non tribuit vel certam scientiam, vel victricem delectationem; ut cognoscant non à se ipsis; sed ab illo sibi esse lumen, quo illuminentur tenebræ eorum, & suavitatem, quæ dei fructum terra eorum.* Vult dicere, relinqui quandoque homines probos in ariditate Spiritûs, in tristitia, in mentis caligine, atque in desidia & tarditate ad operandum; ut advertant omne bonum suum esse donum, illudque eos non à semet ipsis habere. Quam igitur iniquè victoriæ nomine abutuntur novatores! quo usus non rarè est Sanctus noster ad significandum statum eorum, qui jamtum evasere periculum. ⁹ *Donec absorbeatur mors in victoriam, & pace perfectâ nihil, quod vincitur, existat.* In aliis libris: *Victoria est terminus praeliorum.* ¹⁰ *Pax victoriæ nullum intrinsecus, nullum extrinsecus patitur inimicum.* ¹¹ *Aliter gratia certantem facit, atque adjuvat; aliter victorem esse sine hoste ullo vel externo vel interno in æternâ pace conservat. Ista laboriosa militia est in præsentis sæculo; illa beata requies in futuro.*

2. *MIRRE* sibi applaudunt nonnulli in illis Patris nostri verbis, ubi alios virtutem alios vitia sequi afferens, dicit: ¹² *Quod enim amplius nos declarat, secundum id operemur, necesse est.* Monstri simile est, velle quod-

Gratia victrix quo sensu?

(*) Perperam in editis: adversus te.

(1) de gr. & lib. arb. n. 5. (2) in Pf. LVII, n. 1. (3) in Pf. CXVIII. Serm. 25, n. 4. (4) con. Jul. l. 5, n. 13. (5) n. 15. (6) Serm. 128, n. 9. (7) de grat. & lib. arb. n. 8. (8) de pecc. mer. l. 2, n. 32. (9) de pecc. mer. l. 2, n. 4. (10) Op. imp. l. 2, c. 217. (11) ibid, n. 106. (12) Expos. epist. ad Gal. n. 49.

dam

dam ex hoc effato inferre agendi necessitatem, quando dilectio ab amore, amor autem à liberâ voluntate nascitur. Id quod paulò post ex eodem hoc Augustini libro discimus: ¹ *Manifestum est certè, secundum id nos vivere, quod sectati fuimus; sectamur autem, quod dilexerimus.* Hæc itaque necessitas consequens est, nascens ex habitudine animi sponte à nobis contractâ. Immo non vera est necessitas; siquidem ² *in potestate hominis est, mutare in melius voluntatem.* Dixit contra Faustum: ³ *si nihil delectaret illicitum, nemo peccaret &c.* Sed in eo genere ista rationalia facta sunt, ut inesse eis possibilitas frænandi delectationem ab illicito. Non cogi nos ad faciendum id, quod magis delectat, nemo melius statuit, quam ipse, quippe qui id in semet ipso expertus fuit. *Non faciebam, inquit, quod incomparabili ⁴ effectu amplius mihi placebat.* Ex his omnibus facile est intelligere, quàm malitiosum sit vocabulum illud: *delectatio victrix* in libris Janfenii, volentis operari nos secundum delectationem è duabus prævalentem. Ex quo principio non pauci errores, ac propositiones sæpe, modò in uno, modò in alio hæresiarchâ proscriptæ manarunt. Quàm falsum itidem sit principii hujus Authorem esse Augustinum; vel ex eo intelligi potest, quod in ipso id nec Petrus Lombardus, qui omnia ejus adduxit principia; nec D. Thomas, nec alius quisquam ex præcipuis Theologis reperire potuerit, qui certissimè non omisissent de eo disserere. Falsum itidem est, quod S. Augustinus gratiam definièrit per delectationem, dixeritque non agere ipsam nisi per modum dilectionis. Communior & frequentior illius expositio, quam dedit, fuit, ut eandem vocaret *adjutorium*. Compendio tradidit dogma, ubi dixit: ⁵ *sine illo adjutorio nihil bene nos velle, & agere.* Descripsit eam sæpius à variis suis effectibus, quorum unus est, quod viam salutis tamen si spinosam reddat tamen suavem, ac delectabilem. Cæterum sæpius etiam gratia agit interius per dolorem; hinc scimus despectum mundi, & conversiones passim nasci ex rebus adversis, ex eventis rerum tragicis, atque inexpectatis, in vitâ, & voluptatum ambitionisque semitâ occurrentibus. Disputat de his etiam Augustinus pluribus in locis. Tantum quippe abest, ut crediderit, ⁶ *requiri ad omne opus bonum delectationem, eamque esse actum indeliberatum, qui post se trahat consensum,* uti cum suis somniat Janfenius.

3. UTITUR sæpe Author noster phrasi

salvum facere; quæ non semper de vitæ æternæ largitione accipienda est, derivando hanc significationem ad eum locum, quo dicit: Deum nos non salvos facere ex operibus. Hic loquendi modus petitus est à D. Paulo; & sicuti ipse passim baptismi & fidei donum intelligit, ita & passim facit Augustinus. *Non ex ⁷ operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis.* Ad Ephesios: ⁸ *Gratiâ enim estis salvati per fidem; & hoc non ex vobis; Dei enim donum est; non ex operibus, ut nemo gloriatur.* In quæ verba hanc Augustinus ad Deum adhibet apostrophem. ⁹ *Nihil in eis invenis, unde salves, & tamen salvas; & alibi gratiam ¹⁰ commemorans, quâ salvi facti sumus. Quid, inquit, gloriaris in tuâ justitiâ? dedisti fortè aliquid, ut salvus esses? Quid contulimus nos, ut nasceremur parentibus Catholicis? Legitur pariter in S. Petro: ¹¹ *salvos vos modò facit baptisma.**

4. PER *τὸ Sanctus* apud Augustinum perinde, ac D. Paulum passim indigitari fideles, in alio jam tum libro planum fecimus. In epist. ad Coloss. ¹² *Qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum.* Sortis nomine non venit hic consecutio beatitudinis, sed baptismi. Ità S. Lucas in Act. ¹³ *Et sortem inter Sanctos per fidem.* Immo vocis hujus significationem tradit Augustinus ubi agit de dicto illo: *In manibus tuis sortes meæ.* In interpretatione Psalmorum: ¹⁴ *Sortes dixit, quantum ego existimo, gratiam quâ salvi facti sumus. Quare sortis nomine appellat gratiam Dei? quia in sorte non est electio, sed voluntas Dei. Nam ubi dicitur, iste facit, iste non facit, merita considerantur; & ubi merita considerantur, electio est non sors: quando autem Deus nulla merita nostra invenit, sorte voluntatis suæ nos salvos fecit; quia voluit, non quia digni fuimus.* Ostendimus jam tum titulum libri *de prædestinatione Sanctorum*, idem sonare ac si diceret: *de fide quæ est donum Dei.*

5. DICIT sæpius esse meritum electi, & non electi; cum id ex merâ oriatur gratiâ. Sed adverti oportet, per *τὸ electi* non semper intelligi electos ad Celestem beatitudinem, sed sæpe ad fidem Christianam. Docet in libro de prædestin. ¹⁵ *Elegit ergo Deus fideles, ut sint, non, quia jam erant.* In verba illa Servatoris: *Sed ego elegi vos de mundo, hoc est secrevi vos à peccatoribus.* *Electi sunt inde,* ¹⁶ ait Augustinus, *non meritis suis; & subdit, Deum non invenisse purum illud, quod eligeret, sed fecisse, quia reliquiæ secundum electionem gratiæ salvæ*

facere variè accipitur.

τὸ Sanctus multis rationibus accipitur.

Electi quid significet?

et saluum.

(1) n. 54. (2) Retr. l. 1. c. 22. n. 4. (3) Cont. Faust. l. 22. n. 28. (4) Conf. l. 8. c. 8. (5) de gr. Chr. n. 25. (6) Janfen. de gr. Chr. l. 4. c. 11. (7) Tim. III. 5. (8) Eph. II. 8. (9) Serm. 169. n. 3. (10) in Pl. CXLII. n. 10. (11) 1. Petr. III. 21. (12) Col. I. 12. *οἱ τὸν κόσμον τὸν κατὰ τὸν αἰῶνα ἀνέκτιστον.* (13) Act. XXVI. 18. (14) in Pl. XXX. Serm. 3. n. 13. (15) de præd. SS. n. 34. (16) Jo. XV. 19. in Jo. Tr. 89. n. 5. Rom. XI. 1.

factae sunt. Quem D. Pauli locum respicientem paucos illos, qui fortes persiste-
runt in fide, hanc in rem saepius adducit,
ut in libro de patientiâ, ubi concludit;
hâc Dei electione significari, quod ipsius
gratia praeveniat etiam fidem. ¹ Vocabulum
hoc originem trahit & ex D. Paulo, & ex
D. Joanne: ² Sicut elegit nos in ipso ante
constitutionem mundi, ut essemus sancti, &
immaculati. In quem locum ita Augusti-
nus: ³ Quod profecto si propterea dictum est,
quia praescivit Deus credituros; non quia fac-
turus fuerat ipse credentes, contrariam prae-
scientiam loquitur filius dicens: Non vos me
elegistis, sed ego elegi vos. En, quod hic in-
telligatur electio ad fidem!

Alius locus
explicatur.

V. DECANTANT nonnulli, docuisse
Augustinum, naturam esse communem; non
item gratiam; eamque iusto iudicio non dari
omnibus. Deducturos se inde præseferunt,
falsum esse, quod censuerit ipse, loqui in
cujusvis animo quodammodo Deum, ut
libro decimo demonstravimus. Verum
amphibologia ex producto loco nascitur,
quod non advertant, gratiae nomine ve-
nire non raro baptismum, & fidem. De
proximè baptizandis dixit, quod accessuri
sint ad gratiam. ⁴ Prædicare gratiam idem
ei est, quod fidem annunciare. ⁵ Quâ qui-
dem in re plures SS. Patrum ei consensê-
re. ⁶ In tribus periodis à S. Augustino re-
latis vocem istam hoc sensu ter usurpat
Divus Cyprianus. Innocentius I. de illis
loquitur, ⁷ qui post acceptam gratiam in fo-
rensi exercitatione versati sunt, & S. Leo de
die legitimo celebrandæ gratiae, id est con-
ferendi baptismatis. ⁸ Verum ut certi hâc
de re reddamur, sat erit recitare loca ante
prolata, non dimidiata, ut fieri amat, sed
integra. Dicit itaque ipse: Ad gratiam,
... non omnes pertinent: non enim omnium
est fides. Dicit iridem: Qui de paganis
nascuntur, ab ipso facti sunt, & non sunt po-
pulus ejus. Communis est omnibus natura, non
gratia. Et paulò post nominat gratiam, quâ
Christiani sumus. Sic reprehendit Pelagium,
quod doceat, non esse aliam gratiam,
præter possibilitatem insitam naturæ. ⁹
quæ paganis, atque Christianis impiis, & piis,
fidelibus, atque infidelibus communis est. Le-
gitur item: ¹⁰ Hæc gratia cur ad illum ve-
niat, ad illum non veniat, occulta esse potest
causa; non tamen injusta. Sed agitur hic
de infantibus quibusdam cum baptismo;
& aliis sine illo decedentibus; item deli-
beratis ab eâ irâ, quâ omnes sub peccato sunt.

Adducitur quoque: In eo, quod aliis Deus
dat gratiam, aliis non dat, cur nolunt can-
tare Domino misericordiam, & iudicium?
sed non adfertur sensus præcedens: ¹¹
Quod etiam parvulus Deus, quibus dat suam
gratiam per baptismatis sacramentum, evuat
de potestate tenebrarum, & transferat in reg-
num filii caritatis suæ. Vide igitur, cum
ait Augustinus, non communem omnibus
esse gratiam, aliud non agere, quàm repe-
tere verba D. Pauli: Non enim omnium est
fides: ¹² Nota præterea, ¹³ cum sint omnia
communia sacramenta, non communem esse
omnibus gratiam, quæ sacramentorum virtus
est. Nam & heretici habent eundem bap-
tismum; & non eandem gratiam, quia falsi
fratres sunt, licet eodem gaudeant nomi-
ne. Advertendum interim, rō non dari
interdum gratiam iusto iudicio intelligi etiam
quandoque à Patre nostro de illis, qui eâ
se reddunt indignos, & deseruntur, quia
deseruerunt.

2. LOCUTI fuimus libro secundo de
vobis gloria, & regnum; ostendentes, <sup>Gloria, reg-
num.</sup>
quandoque eas non intelligendas de regno
Cœlesti; sed de fide Christianâ. Scripsit
Apostolus ad fideles Thessalonicenses,
quod ¹⁴ vocaverit eos Deus in regnum suum,
& gloriam; cum prædicationem ejus rece-
perint, tanquam verbum Dei. Hortabatur
Servator apud S. Lucam, ut ¹⁵ quærent
primum regnum Dei, & iustitiam ejus. S.
Augustinus de eâ loquitur vocatione ¹⁶ quâ
nos vocavit in suum regnum, & gloriam non
pro meritis nostris; sed pro misericordiâ suâ;
de eâ simul loquens misericordiâ, quâ se
gentes introduclurum pollicebatur ad fidem.
Pergit ostendere, dicto hoc jugulari Pe-
lagianos, volentes initium fidei esse à no-
bis, cum neminem præcedentibus bonis operi-
bus suis misericordiam tantæ vocationis me-
ruisse appareat. Ad locum illum Pauli: il-
los & glorificavit, aliqui Codices habent:
magnificavit. Chrysostomus exponit glori-
ficavit, dicens, quod ¹⁷ eos glorificavit
per gratiam, & adoptionem; & explicat rō
in gloriâ suâ, quia suam gloriam nostram
existimat salutem. Advertit Augustinus;
quod ¹⁸ quando nos Deus glorificat, faciat
nos gloriosiores, faciat nos honoratiores.
Quemadmodum Apostolus habet, quod
prædestinaverit Deus fideles in laudem glo-
riæ suæ, ita dicit ipse, quod operetur
Deus, ut simus ¹⁹ in laudem gloriæ ejus. Di-
cit etiam ²⁰ duas esse gentes; & duo regna:
unum scilicet Christi, alterum diaboli, & reg-

(1) de patient. n. 17. (2) Eph. I. 4. (3) de præd. SS. n. 34. Job. XV. 16. (4) Conf. l. 8. c. 2. (5) de pecc.
mer. l. 1. n. 31. Ubi ei predicari gratia Christiana non possit. (6) vid. ad Bonif. l. 4. n. 23. (7) Inn. I.
Ep. 3. n. 7. (8) S. Leon. Ep. 18. n. 4. (9) Epist. 186. n. 1. (10) de pecc. mer. l. 1. n. 9. (11) de don.
persev. n. 27. (12) 2. Thess. III. (13) in Pf. LXXVII. n. 2. (14) 1. Thess. II. 12. (15) Luc. XII. 31. (16)
Quæst. in Ex. l. 2. qu. 54. n. 3. (17) in Rom. Hom. 15. n. 1. idēgari dicit rōs xāgēros, dicit rōs vīdēgēros.
in 1. Cor. Hom. 1. n. 1. eis dōgēan dicit, iūvā rāg hēitēy dōgēan rōi iūstīgēy eāgēgēy. (18) in Pf. XXXIX. n.
4. (19) Eph. I. 6. de præd. SS. n. 37. (20) Epist. 199. 35.

num Dei hic esse Ecclesiam. ¹ Immo regnum Cælorum etiam Ecclesiam, ² quæ hoc tempore est, appellari. In alio opere: Ergo Ecclesia & nunc est regnum Christi, regnumque Cælorum. Ex eo, quod fides sæpe vocaretur regnum, ortum est, ut quandoque etiam vocaretur regnum Cælorum, cum sit prima in illud introductio. Sic concupiscentia dicta fuit peccatum, quia primus fomes peccati.

3. Fas sit adnotare hic per modum digressionis, quod regnum Cælorum etiam apud S. Matthæum in parabolâ de Vineâ, aliud non videatur significare, quàm fidem. Variè cum ab antiquioribus intellecta fuit hæc parabola, tum à recentioribus: non videtur tamen intelligenda esse de gloriâ Cælesti; quia nusquam legimus in SS. paginis, dum æternum confertur præmium, idem dari præmium ei, qui multum defudavit, & ei, qui parum. Econtrario reperire ibidem est, reddendum fore cuique pro meriti sui ratione. Videtur itaque rectius intelligenda de fide Christianâ, dono nimirum gratuito, ad quod nihilominus admissi fuere Gentiles, qui serius venerant, quàm Hebræi, qui tanto tempore ante cognoscere Deum cœperant. Hoc quippe erat caput illud controversum, quod bene inculcari oportebat, & cui subscribere tergiversabantur Hebræi. Hoc sensu in considerationem venire nec debet labor, nec merces; sed tantummodo æqualis admissio eorum, qui prius, qui posterius, qui item serò, & qui maturè venerunt. Hinc concluditur: Sic erunt novissimi primi, & primi novissimi; multi item vocati: pauci verò electi; & hinc notavit Hieronymus, ³ Hebræos juxta vocationis ordinem primos fuisse; & appellatos caput, non secundos. S. Augustinus plurius modis interpretatus est; celeberrimum tamen videtur, quod habet de unit. Eccles. Cur enim hoc non potius de Judæis intelligimus, qui ⁴ novissimi facti sunt, cum fuissent primi; & de Christianis ex gentibus, qui primi facti sunt, cum fuissent novissimi? Affirmat etiam, opus & laborem in illa vinea typum esse justitiæ, ⁵ non regni Cælestis. Justitiæ autem nomine fidem intelligi postmodum exponit: ⁶ Diximus, opus Dei esse justitiâ. Interrogatus autem Dominus Jesus, quid esset opus Dei, respondit: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem ille misit.

4. ADVERTENDUM universè, cum à S. Augustino, immò nè à SS. quidem literis eodem semper sensu usurpata fuerint

vocabula, ponendam esse curam in variatione hæc nonnunquam observandâ. Per vitam æternam quandoque fides intelligitur. S. Joannes scribens ad Neophytos: Vitam æternam dedit nobis Deus. ⁷ & postea hæc ad vos scribo, ut sciatis, quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine filii Dei. In Evangelio suo: Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum; & quem misisti Jesum Christum. Augustinus huc respiciens: ⁸ Vita æterna, ait, definita est, ea esse, ut cognoscant unum verum Deum. Per filios Dei, & per adoptatos modò intelligebantur admissi ad fidem, modò electi ad Cælum. Priores Paulus vocavit filios promissionis. ⁹ Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filii sumus. S. Augustinus modò intellexit electos ad Cælum, uti quando scripsit: Non enim perit filius promissionis. ¹⁰ Modò electos ad fidem, uti, quando dixit; ¹¹ Filios quippe promisit Deus Abrahæ, qui fidei ejus vestigia sequerentur. Et si filii promissionis in semen deputantur, offendendo Deum Judæi degeneraverunt; nos promerendo Deum degenerare Abrahæ facti sumus, non pertinentes ad carnem; sed pertinentes ad fidem. Per vocatos secundum propositum modò intellexit Sanctus vocatos secundum Dei voluntatem: modò vocatos per prædestinationem complectam. Vide caput V. libri secundi. Sæpius habet, vocationem non esse meritum. Sed hoc nomine eam intelligere solet, quæ est ad fidem. ¹² Vocatus sumus, quando Christiani facti sumus. Agens de Jacob, & Esau: ¹³ Non ex operibus, sed misericordia Dei vocamur, ut credamus. Etiam misericordia significare non raro solet concessionem fidei. ¹⁴ Misericordiam concessurus est, ut fidelis esset. Defigatur autem semper animo, in novo instrumento, & in S. Augustino fidei nomine sæpiissime venire Religionem Christianam; ac proinde non fidem duntaxat, sed & opera. Cum baptismo item, & præparatione ad ipsum permiscebantur sæpe actus, & exercitium multarum virtutum.

VI. GRADUM nunc facimus ad considerandam classẽ quandam vocum semutudò respicientium; & ex quarum rectâ perceptione magnam partem pendet intelligentia certi cujusdam sui dogmatis, plurimarumque sententiarum, quas toto Opere sparsit, ac disseminavit. Sunt de hoc censu: massa, damnatio, supplicium, pœna, mors, perditio, casu iræ, vindictæ, contumeliæ. Vasa honoris, & misericordiæ,

Expenduntur alia vocer Augustini.

(1) de Civ. l. 20. c. 9. (2) de S. Virg. n. 24. de Civ. l. 20. c. 9. (3) Hier. in c. XI. II. 5. 2. (4) de unit. Eccl. con. Donat. n. 37. (5) Serm. 49. n. 1. (6) ibid. n. 2. (7) 1. Jo. VII. 11. & 13. & XVII. 3. (8) de Spir. & lit. n. 37. vid. in Joan. Tr. 105. n. 3. (9) Gal. IV. 28. (10) de corr. & gr. II. 20. (11) de præd. SS. n. 20. in Palm. LXXXIV. n. 4. (12) Serm. 158. n. 4. (13) Exp. quar. prop. II. 64. (14) de don. perf. n. 56.

salus, liberatio. Voces hae non semper profecto eodem sensu ab ipso acceptae fuerunt. Docuit ipse: ¹ *Verba saepenumero de rebus aliis transferri propter similitudinem.* Ut autem cognoscamus, quomodo plerumque huiusmodi voces usurparit, atque in D. Paulo primo harum fonte intellexerit: id enim verò multum pendet ex notitiâ, cuius ipse fuerit sententiae circa condemnationem humani generis ob primi parentis transgressionem. Si existimamus, censuisse ipsum, omnes ejus posteros ob hoc peccatum flammis aeternis fuisse addictos, quamvis apud nonnullos locum habeat gratia, omnia haec vocabula huc erunt referenda. Si contra judicamus, censuisse ipsum omnes Adae posteros ad hoc damnatos, ut nascerentur omnes in peccato; sub cuius iugo quamdiu gemunt, spe Deum intuendi semper priventur; damnatos idem ad perferendas vitae huius miseras, & ipsam denique mortem, diversam magnâ ex parte significationem illis dare oportebit.

Ambigua
Augustini
sententia
de infantibus
sine
baptismo
morientibus.

2. PRO PRIMÂ opinione facere videntur, ea loca, quibus exprimitur, exhibiturum esse Deum misericordiam, ² *si à massa perditionis ille, qui corripitur, gratiae largitate discretus est; & non est inter vasa irae, quae perfecta sunt in perditionem; & ubi ait de mortuis sine baptismo: ³ Non sunt ab illa conspersione discreti, quam constat esse damnatam, euntibus omnibus ex uno in condemnationem.* Et ubi ⁴ de iis, qui verè perseveraturi non sunt, affirmat: *Non sunt à massa illâ perditionis praescientia Dei, & praedestinatione discreti; & ideo nec secundum propositum vocati, ac per hoc nec electi.* Idem uesto iudicium de epistola ad Vitalem. ⁵ *Scimus: . . carnaliter natos contagium mortis antiquae primâ nativitate contrahere; nec liberari à supplicio mortis aeternae; quod trahit ex uno in omnes transiens iusta damnatio, nisi per gratiam veniant in Christo.* Pro alterâ opinione facere videntur multa alia loca, quae, quia non perinde hactenus observata fuere, longiori disquisitione indagabimus.

3. PRÆMITTERE illis licebit unam animadversionem. Leges humanae, quando aequi & honesti regula sunt, vocari possunt radius increatae iustitiae in praestantium hominum animis productus; possunt item appellari fulgor quidam legis aeternae nobis impressae. De his autem novimus, atrocissimorum etiam delictorum, & maxime perduellionis poenam, transire quandoque jubent perpetuò in poste-

ros. At de poenis privativis id semper intelligitur; nunquam autem de afflictivis. Spoliati privatique perpetuò potterii manent possessionibus, jurisdictionibus, iuribus, privilegiisque, quæ ante ipsos gaudebat author, parens, vel quidam ex maioribus. Nunquam autem damnantur, ut & ipsi cruciatus & supplicia subeant corporea. Videri possit inditus esse omnibus naturalis hic instinctus, à congenito nobis naturali lumine, exemploque Divino propagatus, dicente Augustino: ⁷ *in lege illâ temporali nihil esse justum, atque legitimum, quod non ex hac aeternâ sibi homines derivâvint.* Quapropter videtur confici inde itidem posse, Altissimum non perpetuo rogo addixisse Adami posteros ob ejus delictum; sed tantummodò eò damnasse, ut aeternâ, temporaneâque felicitate maneant privati: aeternâ quidem, quia vi huius maculae excluduntur Paradiso; temporaneâ autem, quia nos modò oportet hinc afflictiones, infirmitates, & mortem; indè concupiscentiam, ignorantiam, luctamque perpetuam sustinere. Hæ sanè poenae sunt affligentes; at temporaneae; suntque poenae secundariae ex nostrâ damnatione consequentes, atque à praesente naturae conditione inseparabiles, ut ne ii quidem qui Caelo destinati sunt, his sint immunes. Potissima tamen, & terribilissima supplicii pars consistit in privatione, & incapacitate, dum huic culpae subsumus, intuendi vultum conditoris.

4. VENIAMUS nunc ad S. Patris nostri sensa. Docuit ille, genus humanum esse massam perditionis, & ivisse omnes ex uno in condemnationem. ⁸ *In uno homine tota est massa vitiosa, & tota damnata.* Credere oportet Christianum, ⁹ ivisse ex uno omnes in condemnationem. Verùm indaganda diligenter est, atque inspicienda vis ac sensus condemnationis; quâ ¹⁰ ex eadem conspersione unus damnatur; alter justificatur. En, quomodo damnationem non opponat beatitudini consequendae, sed justificationi; quod idem est, ac liberationi à peccato! Dixit saepe ¹¹ *massa peccati, massa irae facti sumus omnes.* Ut securè autem deprehendamus, quem latè in omnes Adae posteros condemnationis proprium effectum crediderit Augustinus, inquirendum videtur, quo modo huic quenquam se subducatum existimaverit. Si enim innuit, ad eam à se amoliendam requiri decretum praedestinationis ad gloriam, efficaciter concludi potest, condemnatio-

Massa perditionis, vasa irae &c.

(1) In Jo. Tr. 53. n. 3. (2) de corr. & gr. n. 25. (3) n. 12. (4) n. 16. (5) epist. 217. n. 16. (6) de lib. arb. l. 1. n. 15. (7) ibid. (8) de praed. SS. n. 16. (9) Op. imp. l. 2. n. 142. (10) ad Simpl. l. 1. qu. 2. (11) Sermon. 33. n. 9.

meti hanc respexisse pœnas inferni. Si autem docuisset, abjici hanc posse per baptismum, admodum probabile fieri videtur, censuisse ipsum, sententiâ hâc non omnibus designari flammâs æternas, quibus baptismus adultos non eximit; sed potius idigitari maculam originis, funestaque ejus confectaria ab ipsis in pœnam circumferri. Quamquam autem vir sanctus sæpe suis in Operibus rem istam attingat, nunquam tamen profecto vel verbo innuit, solvi hâc damnatione hominem per beatitudinem sibi destinatum; dum contra sæpe eam appellat ¹ damnationem originalem, quæ baptismô expiatur. Scripsitque in ultimo suo opere: ² Nullus hominum, nisi per Adam trahitur ad damnationem; de quâ per lavacrum regenerationis homines liberantur. ³ Necessarium asseruit baptismum, ut, qui per generationem illi condemnationi obligati sunt, per regenerationem ab eadem condemnatione solvantur. ⁴ Renascendo per gratiam transferuntur, tantquam de massa ruinæ ad ædificii firmamentum. ⁵ Ab illâ originali damnatione ejusdem Divinæ gratiæ largitate discernuntur. Scripsit itidem: ⁶ Ex illâ massâ primi hominis, cui meritò mors debetur, non ad merita hominum, sed ad Dei misericordiam pertinere, quod quisque liberatur Subdit: & hinc evidentiùs apparere à pœnâ debita liberari, & gratis justificari, quantum beneficii conferatur, quod alter æqualiter reus sine punientis iniquitate puniatur. ⁷ Neminem nasci ex Adam, nisi vinculo delicti, & damnationis obstrictum, neminemque inde liberari nisi renascendo per Christum. Plura alia hujusmodi loca adduci possent, ex quibus patenter colligitur, nos secundum ipsum à massâ, cui mors debetur; item à pœnâ hâc & supplicio liberari gratuitam obtinendo justificationem, & renascendo in Christo. Redemptionis virtutes nostræ ita reparatæ sunt; ut constituti simus, in via salutis; non persistente amplius puro Systemate justitiæ, sed gratiæ. Baptismus, & quæ eundem comitatur, gratia omnibus nationibus aditum ad salutem reclusere.

Liberatio,
vocatio &c.

9. Vox liberatio, hausta est ex loco illo Apostoli, ubi ipso usu eam explicat: ⁸ Qui nos liberavit, & vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra; sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu. S. Augustinus, posteaquam ostendit, ⁹ fidem esse donum Dei; ita pergit: Cur autem non omni-

bus detur, fidem movere non debet, qui credit ex uno omnes esse in condemnationem. Et postea: unde constat, magnam esse gratiam, quod plurimi liberantur ... ut, qui gloriatur, non in suis meritis, quæ parva videt esse damnatis, sed in Domino gloriatur. Cur autem istum potius, quàm illum liberet, inscrutabilia sunt judicia ejus. Videtur itaque hâc condemnatione per baptismi, & fidei virtutem nos liberos censuisse Augustinus; idque merâ gratiâ; quandoquidem locum non habet meritum, utpote in nascentibus omnibus æquale. Dum contra nunquam in adultis æquale est meritum illorum, qui Cælum consequuntur, & qui in inferni barathrum aguntur præcipites. Maxima vocabulorum istorum pars non ita propria est Augustino, ut in aliis quoque Patribus non inveniat. Legitur in Chrysostomo, quod per baptismum pœnâ liberemur ¹⁰ quod salvi facti sumus per fidem; quod Redemptor reprobos jamtunc, & ob primi parentis culpam condemnatos nos fideles liberaverit, & justos fecerit, & filios suos.

6. IDEM dic de vocabulis supra indicatis. Ordinât Deus, ¹¹ ut omnes ex uno cont in condemnationem; quorum non fuerit renascentium liberator: ipse quippe dictus est figulus ex eadem massâ faciens aliud vas in bonum secundum misericordiam; aliud in contumeliam secundum judicium. Eodem libro: sed & mors congenita est nobis. Contra Julianum: ¹² Et evaserit mortem, quâ natus fuerat in peccato. Vocat alibi ¹³ damnationem mortis illam, quæ homines concupiscentiæ subjecit. Etiam hoc vocabulum à D. Paulo manavit: ¹⁴ In omnes homines mors pertransiit. Christus destruxit mortem. In psalmos: ¹⁵ Quia nihil boni ante feceramus, unde talia dona mereremur; magis, quia non gratis inferretur supplicium, ideo gratis præstitum est beneficium. Nihil præcesserat in meritis nostris, nisi unde damari deberemus. Ille autem non propter nostram justitiam, sed propter suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis. Noster etiam nova peccata, in quæ ob peccata præcedentia nos labi Deus sinit; vocavit peccatorum supplicia præteritorum. ¹⁶ Scripsit S. Paulus, fuisse se ¹⁷ naturâ filium iræ, sicut & ceteros, quia & ipse cum maculâ originis natus fuit. S. Augustinus in hunc Apostoli locum ait: ¹⁸ si filii iræ, filii vindictæ, filii pœnæ, filii gehennæ; & tamen id non poterat intelligere de vindictâ æternâ, & pœnis inferni. Visu iræ dixit

(1) de corr. & gr. n. 13. (2) Op. imp. l. 2. n. 125. (3) epist. 157. n. 11. (4) epist. 187. n. 33. (5) de corr. & gr. n. 13. (6) epist. 186. n. 16. (7) epist. 190. n. 3. (8) 1. Tim. l. 9. (9) de præd. ss. n. 16. (10) in Rom. hom. 10. n. 2. καλοῦντες ἀπολλύμενοι. in 1. Cor. hom. n. 1. σὺν ὁμολογίᾳ τοῦ πνεύματος. (11) Op. imp. hom. 15. n. 3. ὁ ἀπογεννησάντες, καὶ καταδικασάντες ... τὴν καταδίκην ἐκείνης ἀπολλύμενοι &c. (12) Op. imp. l. 1. c. 113. (13) l. 6. n. 83. (14) de lib. arb. l. 3. n. 31. (15) Rom. V. 12. & 2. Tim. l. 10. (16) in Ps. XVIII. Sermon. 2. (17) Con. Jul. l. 5. (18) Eph. II. 3. (19) in Jo. Tr. 44.

Apostolus esse *apta in interitum*. Hic Interpretes noster: ¹ *Ipse Dominus Jesus credentes à non credentibus, id est ab iræ vasis vasa misericordiae discrevit*. Nominat etiam ibidem D. Paulus filios *diffidentiae*. Interpretes noster: ² *Filii diffidentiae sunt infideles; & quis hoc non est, antequam fidelis fiat?*

Secretio à
massa per-
ditionis.

7. OBSERVARI præterea potest, quod S. Augustinus & cum sermonem habebat ad populum, & cum scribebat, se aliosque fideles recensere intra separatos à massa damnationis, & liberatos; ideoque omnes ad persolvendas toto pectore Deo gratias cohortatur. Ubi ostendit, ³ inter ceteras gratias majorem esse istam, quâ Cbristiani sumus. Exponit deinde: Unam fuisse massam perditionis ex Adam, cui non nisi supplicium debebatur. Nihilominus facta esse vasa in honorem ex eadem massa, cui proinde iusta damnatio debebatur. Gratulare, ait hic ad quemvis ex suis auditoribus, gratulare tibi, quia tu evasisti, & vitam non debitam reperisti. Habet potestatem figulus luti eadem massâ facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam. Sed dicis, quare me fecit in honorem, & aliud in contumeliam? Hic recurrit Sanctus ad responsum Apostoli, non debere nimirum nos cum Deo contendere, ejusque decretorum causas exquirere. Credibile vix est, non fuisse in eâ populi multitudine quosdam, qui vitio alicui fuerint obnoxii, qui actu rei fuerint peccati, & qui æternum fuerint perituri. Nihilominus dicit omnibus, quod effugerint damnationem, quod secreti fuerint à massa, quod vasa sint in honorem. Non videtur itaque his verbis aliud intellexisse, quam culpam originis, & baptismum quo ipsa aboleretur. Damnationem autem, quæ per peccata actualia incurritur, quæque rogo æterno nos addicit, quis se evasisse jactitare poterit, dum aurâ hâc vitali fruitur? ⁴ Quis ex multitudine fidelium, quamdiu in hac vita mortali vivit, ... in numero prædestinatorum se esse præsumit? Demum Epilogi loco est periculus sequens: ⁵ Merito autem videretur injustum quod sunt vasa iræ ad perditionem si non esset ipsa universa ex Adam massa damnata. Quod ergo sunt nascendo vasa iræ, pertinet ad debitam pœnam; quod autem sunt renascendo vasa misericordiae, pertinet ad debitam gratiam. Disquisitionis hujus fructus esse ille potest, quod manifestò agnoscamus, quàm longè disjuncta, quàmque aliena ab opinionibus Jansenianis, eorumque postularis, & corollariis sint om-

nia sensa D. Augustini, quacunque etiam ex parte spectentur.

VII. Non fuerit inutile aliorum etiam vocabulorum, ex quibus amphibologiae quandoque natae fuerunt, usum Ecclesiasticum indicare. Per *tenebras* intellexit nonnunquam Augustinus *infideles*, eos quoque *impios* vocans, *iniquos*, & similes. In Job: *Tenebrarum harum* scripsit Apostolus, *hoc est impiorum*, quibus ad Dominum conversis dixit: *Fuistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino* verba directa ad Ephesios, qui fidem recens fuerant amplexi. ⁷ *Infideles significantur nomine tenebrarum*. ⁸ *Filios diaboli infidelitas facit, quæ peccatum antonomastice vocatur*. ⁹ Rectè inquit *iniquos*, quia ex operibus potuerunt cognoscere creatorem. Observandæ quoque forent voces: *reprobis*, & *reprobatio*, si Pater noster, his uti consuevisset; quod ipsum quidem fuisse crederet, qui consuleret indices plurima ex ipso loca sub pluribus vocibus citantes. At qui re ipsa hæc deinde loca inspicit, reperiet non extare ibidem has voces; & ubi indicet innuat loca, quibus *reprobi* opponantur *electis*, nec unam nec aliam in Augustino hujusmodi vocem reperiri. Vox illa *reprobi* non occurrit nisi rarissimè apud Augustinum; usurpata tamen pro *improbis*, hoc est malis. ¹⁰

Tenebrae
reprobis,
reprobatio
etc.

2. DE vocibus: *indurare*, & *excavare* ex Scripturâ ortum habentibus, sæpius differuimus. ¹¹ Quâ aequitate cujus vult misereatur, & quem vult, obduret, se tanquam hominem ignorare fateatur. Illud autem, quod ignoramus, cur aliis concedatur, aliis negetur, est fides concessa nobis, non autem tot aliis populis; quare sequitur: *quamvis nemo ab illo justificetur meritis præcedentibus*. *Excavare* aliquando indicat permissionem Divinam. Judæi ex aliis ¹² occultis peccatis Deo cognitis justam pœnam hujus cecitatis; subierunt; excæcationem verò illam, ob quam credere non poterant, aliis quibusdam peccatis meruerant. ¹³ Qui contempserit vocationem, & disciplinam Dei excæcatur ad damnationem. Possèrne animo concipi dictum aliquod magis asperum in speciem, quàm illud Servatoris apud Joannem? *Veni, ut qui vident cæci fiant*. Verùm hic hebraismus ita declaratur à nostro Interprete: Per non videntes intelliguntur hic illi, qui se putant videre, & medicum non quaerunt, ideoque in suâ cecitate permanent. ¹⁴ Voce *desertus* etiam usus fuit non rarò Augustinus. De hac porro insigendum semper animo est

Induratio,
excavatio,
desertus.

(1) Epist. 117. (2) de Trin. l. 13. (3) Serm. 26. c. 11. & 12. (4) de corr. & gr. n. 40. (5) epist. 190. n. 9. (6) in Job. c. 39. p. 677. (7) in Pl. LXXXVII. n. 12. (8) Ad Bonif. l. 3. (9) in Job. c. 12. (10) de Civ. D. l. 13. c. 49. Multi reprobi miscentur bonis. (11) ep. 186. n. 20. (12) Con. Faust. l. 13. c. 11. (13) in Pl. IX. n. 1. (14) in Jo. Tr. 44. n. 17.

For: lim-
bus exponi-
tur.

quo sacrum hoc studium ad methodum redigi cepit, agniti à turmis numerosis Duces & capita, puta, Scotus, Aegidius, Bonaventura, & prae ceteris D. Thomas unanimi calculo amplexi fuere sententiam primam, & antiquiorem; introducto *limbi* nomine ad denotandum illum locum, in quo degunt infantes ad Divinam visionem carentem damnati. Vocabuli hujus potestas, post Servium in Virgilium, à Joanne Genuesi erudito, ac gravi Scriptore saeculi 1200. In illo suo opere grammatico, ubi multas etiam utiles quaestiones Theologicas movit, & declaravit, optimè exposita fuit, cum diceret: *limbum* à Latinis vocari oram, item praetextam; hoc est fasciolam illam pretiosiorē, quae ambit, & ornat quandoque extremitatem vestium. Propter quandam etiam analogiam etiam hoc nomine appellarunt circuitum cujuslibet rei, vel oram maris, &c. ejusque rei exempla extant in posterioris aevi authoribus. Legitur porro apud eundem Scriptorem: ² Item *limbus* ponitur pro quadam parte inferni: quatuor enim sunt loca inferni; scilicet infernus damnatorum, *limbus* puerorum, purgatorium, & *limbus* Patrum. Idem repetit ad vocem: *infernus*. Ex quo colligere licet, Theologorum consensum hoc vocabulo ostendisse, credere se *limbum* esse in parte superiore inferni. Insignis hanc in rem locus est apud Hilarium Diaconum, ex cujus laudato jamtum opere, longissimoque tempore inter Ambrosianos libros enumerato multas libro 5to sententias derivavimus. Author hic agens de peccato originis, nominatà naturali morte in Commentario epistolae ad Rom. ita pergit: ³ Est & alia mors, quae secunda dicitur, in *gehenna*, quam non peccato Ade patimur; sed ejus occasione propriis peccatis acquiritur; à qua boni immunes sunt. Tantum (*) in inferno erant; sed superiori, quasi in libera, qui ad Caelos ascendere non poterant.

3. MAXIME autem ad rem nostram facit, observare D. Thomam, qui, ut constat, se Augustino prae ceteris omnibus adixit. Is igitur in quaestione, ubi prolixius de hoc agit, ita docet: ⁴ Dicendum, quod, siqui communiter dicitur, peccato originali non debetur pena sensus, sed solum pena damni, scilicet carentia visionis Divinae; idque diffusè probat. Responder deinde ad loca ex Augustino desumpta, atque objecta: ⁵ Ergo dicendum, quod nomen tormenti, supplicii, *gehennae*, & cruciatu, vel si quid simile in dictis Sanctorum invenitur, est large

accipiendum pro pena, ut ponatur species pro genere. Ideo autem Sancti tali modo loquendi usi sunt, ut detestabilem redderent errorem Pelagianorum, qui asserbant, in parvulis nullum peccatum esse; nec eis aliquam penam deberi. Apparet satis ex postrema hac sententia, quod Augustinus hic respexerit; apparet item, non esse itaque explodendos, qui affirmant nomina: *gehennae*, *ignis*, *tormenti*, & similia alia non accepta hic fuisse ab Augustino in significatione propria, sed figuratà, pro solà penà exclusionis. Videatur in Angelico articulus subsequens, quo ostendit parvulos nullum sentire cruciatum; idemque efficacius demonstrat in librum 2. Sentent.

4. Qui hujus quoque opinionis sunt, revocare in memoriam possunt, longissimamque recensere illorum seriem locorum, quibus Author noster celebrat, & extollit infinitam Dei misericordiam, quippe qui ad redimendum genus humanum proprium misit filium; & tot, tamque atrociam delicta nullo non die condonat peccatoribus ad frugem redeuntibus. Posset deinde considerandum proponi, si tamen potuerit, ut ille idem Augustinus tantam generis humani partem, (quanta in parvulis aut ante, aut postea, quam nati sunt sine baptismo morientibus consistit) voluntarii licet, ac personalis delicti incapacem ad rogam aeternum existimaret damnari? In Scripturà solum habetur; ⁶ Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei; & ubi de igne sermo est, nunquam parvulorum fit mentio.

TERTIUM locum excludit Augustinus: Quasi terti-
us ille lo-
cus, quem
rejecit Au-
gustinus.
at videndum est, contra quem, & quā occasione disputet. Profitebantur Pelagiani, infantes baptismate nondum lustratos de ferri ad tertium quandam locum, ubi essent beati, & felicitate gauderent perpetuà. ⁷ Infantibus, qui sine baptismo moriuntur provisuri estis locum inter damnationem, regnumque Celorum, ubi non sunt in miseria; sed in beatitudine sempiternā. In alio libro: ⁸ Facitis duas aeternas felicitates, unam, quae sit in regno Dei; alteram, quae sit extra regnum Dei. Locus igitur, quem promittebant parvulis, ⁹ nescio, cujus erat felicitatis, aeternamque & beatam quandam vitam continebat. Hinc D. Augustinus: ¹⁰ Novellōs haereticos Pelagianos iustissimè Conciliorum Catholicorum, & Sedis Apostolicae damnarunt auctoritas, eò quod ausi fuerint non baptizatis parvulis dare quietis, & salutis locum. Ubi videretur respicere ad epistolam quan-

(1) Summa, quae vocatur Catholicon in Proem. Invenies etiam hic multas utiles quaestiones naturales, & Theologicas motas, & declaratas &c. (2) in *limbus*. (3) Hil. Diac. in Rom. V. 12. (4) Quaest. disp. de malo qu. 5. art. 2. (5) ad 1mum. (6) Jo. III. 3. (7) Con. Jal. 4. n. 26. (8) Op. imp. l. 2. n. 113. (9) Præd. SS. c. 13. de harr. c. 88. (10) de anim. l. 2. n. 17.

dam Innocentii I. & ad Concilium Africanum¹ quod damnavit tertium locum, ubi beate vivunt parvuli, qui sine baptismo obierunt. Tertiū hic locus, dictus etiam à nonnullis Paradisus, reprobatus, ac proscriptus fuit à S. Augustino, quia ex SS. literis evicit² infantes non baptizatos non solum regnum Cælorum; verum etiam vitam æternam habere non posse. Quod illud de regno parvulos concernente in loco proximè allato intelligat, demonstrant illa, quæ sequuntur: *istam nescio, quam medietatem, quam conantur quidam parvulis non baptizatis tribuere, ut quasi merito innocentia sint in vitam æternam, seu felicitate.* Explicuit id sæpius haud obscurè: damnati sunt, quia infantibus non baptizatis spondent⁴ quietis vel felicitatis cujuslibet atque ubilibet quasi medium locum. Hoc est, quod ipse reprobat, & quod damnatum fuit à Pontificibus, & Synodis. Gelasius I. Tollant ergo de medio nescio, quem ipsi tertium, quem decipiendis (*) parvulis faciunt locum. Loquitur de Pelagianis; ac proinde non omnem locum tertium intelligit, sed illum quem beatitudinem participare ponebant. In eadem epistolâ ait Gelasius: esse propositionem impiam, parvulos pro solo peccato originali non posse damnari. Perpetuè ipsorum damnationis etiam plures alii meminere, sed intelligentes semper æternam à Divinâ intuitione exclusionem; quam etiam mortem secundam appellare licet, quo modo semel locutus fuit Augustinus.

Quoniam hoc solum sensu exclusit ipse locum tertium, liquidò videtur apparere, ubi de parvulis objicenti: *Qualis in futuro judicio deputabitur, qui (*) neque inter justos locus est, quoniam nihil rectè fecit; neque inter malos, quoniam nihil peccavit?* responderet in hæc verba: Non metuendum est, ne vita esse potuerit media quædam inter rectè factum, atque peccatum; & sententia judicis media esse non possit inter præmium, atque supplicium. En ipsissimam Nazianzeni sententiam! Observa insuper, quod, quando opus hoc singulari diligentia recensuit in Retractionibus, multasque exposuit propositiones, quæ à Pelagianis perperam accipi poterant, reliquerit tamen ante relatam omnino intactam; adeoque eandem denuo ratam, acceptamque habuerit. Neque quidquam adversus hanc protulit in libro de perseverantiâ⁸ ibidem enim agebatur de incurrendâ, vel non incurrendâ

damnatione; non autem cujusmodi esset damnatio. Dixitque ibidem iteratò contra Pelagianos, non regeneratos secundam sibi mortem consciscere; non tamen declaravit in quo hæc sita foret. Confirmantur hæc omnia si observemus, agnovisse etiam ipsum plures in inferno conditiones; unde ad illum locum, ubi David gratias agit misericordiæ Divinæ ob liberatam suam animam ex inferno inferiore, tametsi pluribus eum modis exponat, collegit etiam inde duplex genus inferni, atque ex eo, quod dives sursum respexerit, locum superiorem, & inferiorem; dixitque alio in libro: *cautos esse inferiores inferos.* Ex quo liquet, ex eo, quod intertò ad dextram, vel sinistram stare medium nihil intersit, intelligi, eum, qui in Cælo non fuerit, ubi Deus videtur, futurum esse in inferno, ubi non videtur; atque hæc in re æqualem omnium sortem fore. Ex quo tamen non continuo sequitur, unum solum esse locum in inferno, eumque ignis, & flammarum plenum. Habemus in S. Lucâ, quod dives è flammis attollens oculos viderit, atque allocutus fuerit Abrahamum, qui certissime non urebatur igni; & qui ingenti ab ipso chao disjunctus erat, atque intervallo. Quibus verbis¹⁰ ait S. Petrus Chrysologus, tam justos, quam injustos ante adventum Domini apud inferos fuisse declaratos; & discretos locis tantum, non regionibus.

S. Qui in hac opinione sunt, existimant, ex hæcenus dictis securè deduci, quod, quando de parvulis dixit Augustinus, quod habitaturi sint cum dæmonibus in igne, aliud non intellexerit, quam quod Cælo sint excludendi, nec Divino gavisuri intuitu; atque infernum quidem hic designari, sed sensu largò. Existimant ex his omnibus planum fieri, quod, quando dixit, nonnisi duas admittendas esse partes, dexteram, & sinistram; unisque dicendum esse: *discedite in ignem æternum; nec fore locum ullum medium parvulis, id cerè de inferno, & Cælo intellexerit; at non idcirco intellexisse unum duntaxat, in inferno locum fore, omnemque igne censum esse, neque ad literam in omnes cadere, quod de potiori parte asseritur.* Veruntamen nè consuetus turberetur loquendi modus, advertas velim, ipsummet S. Doctorem rationibus allatis seipsum interpretari, ubi ait¹¹ *Ignis nomine posse intelligi tribulationem! Ignis nomine poenam potuisse significari, idque teste Scripturâ.* Quæ

(1) Conc. Afr. an. 418. n. 3. (2) epist. 186. n. 33. (3) de pecc. mer. l. 1. n. 55. (4) de orig. anim. c. 9. (5) Gelas. ep. ad Episc. Pic. (6) ad Bonif. l. 5. n. 40. secunda mortis subire supplicium. (7) de lib. arb. l. 3. n. 66. (8) de don. pers. n. 30. (9) in Pl. LXXXV. n. 18. Nisi illa esset superius, ille inferius. . . . ergo inter ista duo fortasse inferna. de ver. rel. n. 101. (10) Pet. Chrysol. Sermon. 66. (11) Sermon. 71. n. 29. Enchir. c. 68. Quæst. in Job. qu. 9. Ignis nomine poenam potuisse significari, Scriptura testis est.

amabo pulchrior desiderari posset declaratio? Adde, quod de misellorum istorum damnatione passim locutus fuerit, nulla ignis, aut similibus cruciatuum injecta mentione. In Tractatu de perseverantia:

¹ Cur alii eorum mittantur in regnum, alii alienentur à regno; non ait, & alii flammis addicantur. Ubi autem id dicit, docuit S. Bonaventura; ² verbis illis ipsum non intendere, quod sensibilibus crucientur; sed ut eorum poena manifestetur, quantum ad carentiam visionis Dei... & hoc valde abundanter exprimit, plus dicens, & minus volens intelligi. Nec juvat dicere, citasse eo in loco S. Bonaventuram verba S. Fulgentii, tanquam si forent Augustini. Nam Fulgentius hanc opinionem hauserat ex Augustino, unde ipsi debetur, tanquam origini. Veram suam explicuit sententiam Magister noster, quando expressit: ³ Parvulos sine baptismo de corpore exeuntes in damnatione omnium mitissimam futuros, & quando affirmavit contra Julianum: ⁴ mitissimam sanè omnium fore poenam eorum. Quis unquam persuadebit sibi mitem ipsum poenam atque damnationem illam fuisse crediturum, quā quis semper foret cum daemonibus, ignique arderet. Quanquam & ipse fassus sit, definire se non posse, quae, qualis & quanta ipsorum poena futura sit. ⁵ Quomodo igitur asseri potest, quod iudicari subire ipsos poenam ignis? scripsit itidem, non audere se dicere, quod eis, ut nulli essent, quam ut ibi essent, potius expediret. Non existimavit igitur gravi illos cruciari tormento; quo casu minus certè ipsis malum foret, si conditi non fuissent. Verum enim verò, quanto melius illi, qui acri disputatione parvulorum conditionem quam Deus nos ignorare voluit, definire praeenderet, foret dubitare de occultis, quam litigare de incertis. ⁶ Potest etiam quadam ratione ad rem praesentem accommodari: ⁷ Quis ergo novit, quid ipsis parvulis in secreto iudiciorum suorum bonae compensationis reservet Deus; qui quanquam nil il rectè fecerint, tamen nec peccantes aliquid ista perpessi sunt?

Vindicatur
Augustinus,
& Innoc. I.

IX. ATTEXEMUS hic appendicis loco vindicias Sancti Patris nostri adversus eos, qui reprehendere eum non verentur, quod saepius dixerit: ⁸ non posse infantes sine participatione corporis & sanguinis Domini habere vitam, certumque esse non eos posse ⁹ habere vitam aeternam, quia non manducaverunt carnem, nec biberunt sanguinem Christi.

Credibile est, quod ob receptum tum temporis morem parvulis SS. Eucharistiam in baptismo porrigendi, hanc nominaverit ad indicandum baptismum, & considerando ipsam ceu partem huius quodammodo integrantem, figuratè fuerit locutus. Affirmavit sanè ipse, contra Apostolicæ Sedis auctoritatem, & definitionem ¹⁰ acturum, quisquis modum teneret ab hoc diversum; respiciens quandam Innocentii I. epistolam, in quā non alio plane animo Eucharistiae fit mentio. Illi, qui multum operæ ponunt, ut in summorum Pontificum monumentis quid deprehendant, quod carpant, multum sibi plaudunt de epistolæ jam relatæ sententiā, quam deinde repetiit Gelasius. Sed qui hic deprehendere vult errorem, aliud animo concepissem potest, nisi errorem. Verba Innocentii sunt hæc: ¹¹ Prædicare parvulos aeternæ vitæ præmiis sine baptismatis gratia posse donari, per fatuum est. Nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis. Qui autem hanc eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum baptismum velle cassare, cum prædicant eos habere, quod in eos creditur non nisi baptismate conferendum. Si ergo nihil volunt officere non renasci, fateantur necesse est, nec regenerationis sacra fluente prodesse. Nemo non videt verba S. Joannis: non habituros vitam in semetipsis, nisi manducaverint carnem filii hominis &c. (Quem locum antiquæ consuetudini parvulis in baptismo Eucharistiam porrigendi ansam præbuisse credibile est,) inserta hic esse, tanquam testimonium, quod tum temporis baptismo præbebat Eucharistia. Sic deinde scripsit Gelasius: ¹² Nihil esse quod dicant Pelagiani, quod non renati infantes tantummodo in regnum Cælorum ire non valeant; non autem perpetuā damnatione puniantur; dum sine baptismate corpus, & sanguinem Christi nec edere valent, nec potare: sine autem hoc vitam in semetipsis habere non possunt; sine vitā verò non nisi mortui sunt futuri. Dicant ergo in morte perpetuā constituti, si non æstimentur esse damnati. Tollant ergo de medio, nescio quem ipsi tertium, quem recipiendis parvulis faciunt, locum. Et quia non nisi dexteram partem legimus, & sinistram, non illos faciunt in sinistra regione sine baptismate remanere. Sed baptizatos sinant ad dexteram salutarem regeneratione transferri. En quomodo nullam ignis mentionem faciat Gelasius, sed

(1) de don. perf. n. 29. (2) S. Bonav. sent. dist. 33. qu. 2. Breviloqu. P. 3. c. 5. Non debetur parvulis poena sensus in Gehenna. Hoc credendum est, sensisse Augustinum, licet verba ipsius exterius propter derestationem erroris Pelagianorum aliud sentire videantur &c. (3) de pecc. mer. l. 1. n. 21. (4) Enchir. c. 93. (5) Con. Jul. l. 5. n. 44. (6) de gen. ad lit. l. 8. n. 9. (7) de lib. arb. l. 3. n. 69. (8) de pecc. mer. l. 1. n. 27. (9) de Præd. SS. n. 25. (10) epist. 186. n. 28. & contr. Jul. l. 1. c. 4. S. Innocentio vide quid respondeas &c. (11) Inn. I. ep. 30. n. 5. (12) Gelas. ep. 7.

solum condemnationis ad perpetuam Divinae intuitionis privationem: En! quomodo tertium locum excludat, sed illum, quem volebant Pelagiani, nimirum locum felicitatis, & beatitudinis, tametsi extra regnum Cœleste. Necessaria est ad vitam æternam obtinendam Eucharistia, tanquam adiectio baptismi, qualis tunc erat. Deum concludit collocationem ad dexteram pendere ex baptismo sine aliâ adiectione. Ratiocinium ejus non spectat, nisi remanentes ad regionem sinistram, quorum alii non possunt non æternis addici flammis, alii non nisi ad privationem Dei perpetuam in inferno condemnari. Sanè, quod ad Eucharistiæ necessitatem attinet, credendum est, non aliter eam docuisse Augustinum,

quàm innuerat Innocentius, ejus se auctoritate tutabatur. Non omitemus in majorem ipsius, atque aliorum etiam hanc sententiam proferentium defensionem, animadvertere, quod S. Fulgentius per necessitatem participandi corpus & sanguinem Domini ab ipsis assertam, aliud non intellexerit, quàm necessitatem suscipiendi baptismum, cum pluribus Scripturæ locis comprobat: *Tunc unumquemque fidelium corporis, sanguinisque Domini participem fieri, quando in baptismo membrum corporis Christi efficitur.* Quam rem cum etiam docuerit Augustinus, potest jure optimo hæc assertio; immo debet in ipso non minùs, quàm Innocentio, & Gelasio huic in modum explicari.

(1) Fulg. ep. 12. ad Ferr. n. 26.

FINIS LIBRI DECIMI TERTII.

HISTORIÆ THEOLOGICÆ

LIBER XIV.

Quàm alienum à sensu Augustini sit systema doctrinæ, quod tribuere ipsi cupiunt homines non Catholici.

VOCARI posset hic liber defensio Augustini contra criminationes, quæ ficti, falsique ejus sectatores in ipsum utuntur. Diluemus hic præter nota sectariorum fundamenta varias etiam cavillationes, quæ de Patris hujus doctrinis variis libellis, & commentariolis sparguntur; atque in vulgus emittuntur, communique persuadentur plebeculæ. Videntes itaque Authores novi schismatis, admisit suis sophismatis solum liberi arbitrii nomen in vitâ remanere, novum prorsus ac insolens libertatis genus commenti fuere, ut aliquem saltem hujus colorem suis verbis obtinerent; scilicet, ad libertatem non reguli libertatem indifferentiæ, id est ut utrumque possis ex duobus contrariis; sed sufficere, ut quis sponte ac libenter agat, quin ullam propositioni suæ vim sentiat inferri; adeo quidem, ut qui peccat, cum non possit non id agere, neque aliud possit, quàm peccare; peccet nihilominus liberè, modo peccet sponte, ac cum voluptate; quo fiat, ut modo prorsus inaudito simul sint arbitrium, & vis; libertas, & necessitas. Insolentem hanc, ac lepidam planè opinionem asserabant pro more se ex Augustino promississe, qui à nullâ longius absuit cogitatione, quàm ista. Possibile profecto non erat, ut mens adeo acuta, & sublimis

implicari potuerit sophismate, quod communi hominum sensui repugnat. Repugnare autem re ipsâ deprehendet, quisquis ferè voluerit omnium sanæ mentis hominum hæc de re judicia exquirere. Illos enim si excipis, qui studio partium, vel præjudicatis præventi sunt opinionibus, nusquam terrarum reperies hominem, seu vir sit, seu mulier, seu nobilis, seu plebejus, seu doctus, seu indoctus, qui in negotio quodam se liberum existimet, ubi non possit arripere, & omittere, neque habeat facultatem in utramque partem. Nihilominus vi sophismatum, & subdolorum acuminum simpliciorum, hebetiorumque mentes ita implicantur, ac perturbantur, ut similitudinibus ineptis, ac fallacibus delusi in errorem impellantur; adeo quidem, ut in re licet tam perspicua, & lumine naturæ omnibus notâ, miserè tamen involvantur. Animadvertere hic licet, quanto tutius sæpe sit sensui omnibus sanis mentibus à Deo infuso deferre; quàm ad abstracta reconditæ theoremata appellere animum; eos maximè, qui non alio sæpe consilio, aut fructu student, quàm ut discant, extinguantque etiam radium illum scientiæ, quem omnis secum adfert homo, dum nascitur.